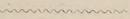

TEGNÉR OCH OEHLENSCHLÄGER.

INBJUDNINGSSKRIFT

TILL

LUNDS UNIVERSITETS

TVÅHUNDRAÅRS FEST

DEN 27, 28 OCH 29 MAJ 1868

AF

UNIVERSITETETS RECTOR.

LUND,

TRYCKT UTI BERLINGSKA BOKTRYCKERIET,
1868.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41552409_0100

Conciliatrix: så benämnde Carl Gustaf den högskola, hvilken han beslöt att upprätta i de genom Rostockerfreden förvärfvade nya provinserna, och till hvilken han utsåg platsen i den stad, som redan från den nordiska historiens gryning varit ett bildningens högsäte. Denna försonings-tanke hade ett större djup, än till och med denne store konungs blick under dåvarande tidsomständigheter kunde uppmäta. Redan under det första århundradet af sin tillvaro hade det lyckats lärosätet att fylla den del af sin uppgift, som afsåg att genom bildningens mäktiga arbete knyta de nya landsdelarne så fast vid moderlandet, att minnet om en förutvarande söndring fullkomligt blef utplånadt. Nu går detta lärosäte att fira sin andra sekularfest. Det har under det försvunna århundradet genom sin vetenskapliga och embetsmannabildande verksamhet efter förmåga lemnat bidrag till den svenska odlingens förkofran; men det har derjemte, äfven under denna tid, haft en i viss mån medlande och försonande roll att utföra.

Sedan den svenska nationaliteten blifvit rotfästad i de södra provinserna, kunde universitetet, såsom den sjelfskrifne målsmannen för denna anda, utan fruktan liksom utan misstroende, på forskningens och diktens område åter närma sig stamfränderna, sålunda förberedande en försoning emellan folken efter de sekellånga fejderna. Vetenskapen är visserligen oberoende af folkåtskilnaden. Hon tillhör hela menskligheten. Om derfore vetenskapsmän af skilda folk förena sig till ett samfäldt arbete, så är detta af ett uteslutande vetenskapligt intresse, derest det icke, som här, sker på det område, hvars innehåll väller fram ur folkandens innersta egendomlighet. Den nordiska historien, den nordiska poesien och gudaläran var ett sådant område, på hvilket båda folkens tänkare och skalder möttes. Varseblifvandet, att de hade detta område gemensamt, förde tanken på gemensam-

heten i annat. Och från högskolorna vid Sundets stränder höjdes det första fridsropet till Skandinaviens folk.

Rätt betecknande är, att den man, som vid den första sekularfesten var den mest framstående bland Carolinska Universitetets lärare, SVEN LAGERBRING, af SUHM kallad *Suæciæ Decus*, *Sæculi Ornamentum*, också var den förste, som trädde i förbindelse med de danske lärde till forskningar i Nordens historia. Knappast hunno tjugo år efter Lagerbrings bortgång att förflyta, förr än ett skönjbart inflytande af den danska kulturen förspörjes i Lund, och dermed lades grunden till de litterära förbindelser, som oafbrutet fortgått och utvidgat sig till att omfatta hela den skandinaviska norden.

Det må tillåtas att vid ett tillfälle, som detta, några ögonblick dröja vid sistnämnde tidpunkt, enär denna för den svenska odlingen icke saknar betydelse.

Vid detta århundrades början leddes en ny frisk lifsström in uti den danska vitterheten. OEHLENSCHLÄGER fullföljde och utförde hvad EWALD förebådat.

Oehlenschläger hade, som bekant, den tyska romantiken till utgångspunkt; och det var romantikern HEINRICH STEFFENS, som genom sitt personliga inflytande och sina af hänförelse lågande föreläsningar väckte Oehlenschlägers slumrande skaldegenius och bragte honom till klarhet öfver sig sjelf och sin bestämmeelse. Oehlenschläger hade dock för mycken ursprunglighet, var en alltför sund, naiv natur för att icke intaga en sjelfständig ställning till skolan, hvilket också under hans utveckling blef allt mera skönjbart. Dertill kom, att då han lärde känna denna skola, hade hon redan genomlevvat sina slyngelår, den tid, då hon af förakt för den gifna verkligheten flyktade till fantasiens sjelfskapade verld och satte det ästhetiska intresset öfver allt annat, äfven öfver det religiösa och det moraliska. Hon hade åter närmat sig lifvet, ehuru hon endast i en förfluten historisk tid, medeltiden, fann någon öfverensstämmelse med sitt verldsideal, men på samma gång hade hon, under sina sträfvanden att förherrliga detta och poetiskt förklara verlden, gifvit fruktbringande väckelser åt flera håll. Genom sin fantasirika uppfattning af naturen hade hon arbetat naturfilosofien i händerna; genom sin sträfvande att för den nya poesien skapa en ny mythologi hade hon gifvit uppslag till studiet af de olika folkens mythologier, deras sammanställande och symboliska tolkning; då hon på sina mythologiska ströftåg kom till Indien och drog fram i dagen dess litterära skatter, föranledde hon uppkomsten af den jemförande språkforskningen; och slutligen bidrog hon mäktigt till att gifva vitterheten en foster-

ländsk riktning. I sistnämnde hänseende kom tidsandan henne till mötes, eller rättare hon blef deri som i åtskilligt annat ett uttryck af denna anda.

Det var nemligen icke endast i Tyskland, utan äfven i det öfriga Europa, som behovet af en sant fosterländsk konst förspordes, liksom ock öfverallt yttringar af otillfredsställelse med upplysningens herrskande läror hörde hos det uppvoxande släktet till ordningen för dagen. Man kunde väl theoretiskt svärma för en folkens allmänna förbrödring, för ett upphäfvande af de nationella skrankorna, men då franska revolutionen genom sin störste son sökte förverkliga denna tanke, kunde man icke undgå att finna, det man ändock stod sig sjelf närmast och att den så prisade förbrödnings hade väl mycket tycke af ett den starkares begär att undertrycka den svagare. Man hade under upplysningens fana och med dess läror som förutsättningar jublande störtat fram, och befann sig nu inför följdriktighetens svindlande afgrund. Folkandarne reste sig till värn mot den hotande faran, och från hoppets gycklande irrsken vände man sig till minnets stadiga ljus. Instinktmässigt fördes blicken tillbaka på folkens barndom, på deras första naiva lifsyttningar, i hvilkas friska omedelbarhet man sökte en lifvande och stärkande vederqvickelse. De romantiska ideerna, som redan i sitt ursprung voro fiendtliga mot upplysningen, och i stället för dennas nyktra förståndighet fordrade djupare känsla, rikare innerlighet, funno stöd i denna tänkesättens omhvälfning; nödvändigheten af en fosterländsk konst blef icke endast en af lärosatserna i romantiken, utan den nationella rörelsens målsmän utgjordes en tid förnämligast af de romantiska skalderna.

Det är skaldens storhet, att han gifver ord åt det, som alla vilja men icke kunna uttrycka, att han låter enhvar till sin öfverraskning finna, att just det, som han för läsarens blick uppdagar, är något, som denne vid närmare betraktande igenkänner såsom sitt egnaste, om han än icke sjelf för detsamma kunnat göra sig reda. Icke hade Oehlenschlägers fosterländska dikter helsats med så allmänt jubel, om han icke genom dem kommit ett dunkelt behof till mötes, och han skulle näppeligen diktat dem, derest icke hos honom sjelf samma behof rört sig och arbetat sig fram till klarhet.

Nordiska ämnen hade i Danmark liksom i Sverige redan förut behandlats af skalderna. Så hade Ewald skrivit sin "Baldurs Död" och sin "Rolf Krage," om hvilken sednare dikt Oehlenschläger säger, att i den öppnade den nordiska sagan för honom första gången sina grafhögar, visade honom sina

askkrukor och frammanade sina andar ¹⁾). Med dessa andar blef han snart mera förtrolig än Ewald själf, hvilken, just emedan intresset för dem ännu slumrade, icke kunde finna rätta sättet för deras framställande. Jemte det han egde rikare skaldegåfvor, fann Oehlenschläger äfven en bättre förberedd tid. Att uppmärksamheten redan var riktad åt detta håll, finner man af den prisfråga, hvilken det Köpenhamnska Universitetet 1800 uppställde: "Var det gavnligt för Nordens skjönné Literatur, om den gamle nordiske Mythologie blev indfört og almindelig antaget, istedetfor den græske?" Oehlenschläger, hvilken redan då sysselsatt sig med den nordiska litteraturen, företog sig att besvara frågan uti en afhandling, der han i det bästa ljus sökte framställa den nordiska gudalärans karakter och dess ännu obegagnade skönheter. Ett par år derefter inträffade bekantskapen med Steffens. Af honom först lärde han att rätt uppskatta sin skaldebestämmelse, genom honom blef det för den unge skalden klart, att det nyttiga endast är ett vilkor för vår jordiska natur, men att vårt öfverjordiska mål är kunskaper, njutandet och utöfvandet af det sanna och sköna, till hvilken kunskap och hvilket utöfvande vi blott komma genom vetenskap och konst, att alla tidens missgrepp och falska meningar kunde sägas härflyta ur "det nyttigas öfvertro," att derifrån kom denna s. k. upplysning, hvilken endast var ett egenkärt förgudande af tidsmeningar, hvartill hörde att förakta allt, som stod i samband med fantasi och högre idé, och tillägga det triviala och hvardagliga ett fantastiskt värde ²⁾).

Näst läran om poesimens höghet var det läran om det nationella i konsten, som mest slog an på den 23årige lärjungen. Detta visar sig tydligt i den diktsamling, hvilken han omedelbart derefter (1802) under Steffens' ögon utgaf, och i hvilken "St. Hansaften-Spil" intager främsta rummet. Formen till denna dikt är hemtad från Tieck; man finner deri romantikens fantasirika uppfattning af naturen och böjelse för satiriska utfall mot verklighetens prosa. Men ämnet, folklifvet i Dyrhaven, är äkta nationellt, och behandlingen sådan, som endast för en dansk skald var möjlig. Dikten erbjuder en i sitt slag oöfverträffad, i enkla drag tecknad, klar och åskådlig lifsbild. Oaktadt de satiriska partierna, är tonen öfvervägande idyllisk. Från denna bild af samtiden vände

¹⁾ Oehlenschläger, Erindringer I. s. 32.

²⁾ Oehlenschläger, s. o. I. ss. 189—190.

sig Oehlenschläger till Nordens gamla poetiska värld. Han ville i en hjeltedikt förherrliga den nordiska gudaläran och skref "Thors Reise til Jotunheim," der han genast träffade den ton, i hvilken han sedan utförde "Nordens Guder." Men liksom ännu osäker på sig sjelf, lät han dikten ligga och offentliggjorde i stället uti en ny diktsamling (1805) en behandling i prosa af Vaulunders saga, deri starka romantiska lågkomster påträffas, och man på grund af de natursymboliska ställena lifligt erinras om några bland Tiecks episka sagor. I samma diktsamling skönjer man inflytandet af Novalis uti "Jesu Liv i Naturen" samt af Tieck i den dramatiska sagan Aladdin, ehuru i den sednare, trots det orientalska stoffet och den romantiska behandlingen, ändock en fosterländsk ton är förnimbar.

Stod sålunda Oehlenschläger under den tyska romantiska skolans inflytande, uppgaf han likväl icke derföre sin sjelfständighet. Alltjemt sysselsatte honom tanken på de fosterländska ämnena. Han beslöt att med allvar vinnlägga sig om isländskan för att öfversätta några af de gamla sagorna och utfärdade till den ändan en subskriptionsplan, som innehåller programmet till den nya poesien. Derjemte hade han för afsigt att i konstakademien hålla föreläsningar öfver nordisk mytologi. Men dessa planer omintetgjordes genom den resa, han 1805 sattes i tillfälle att företaga. Under denna resa var det han frigjorde sig från romantiken i den form, han hittills hyllat den. I Tyskland blef den romantiske skalden nordiskt nationell. Det var som om han först nu, då han trädde i personlig beröring med de så beundrade mönstren, kommit till insigt af sin olikhet med dem. Med undantag af "Corregio," hafva alla de dikter, dem han skref under sin femåriga resa, lånat ämnet ur den gamla historien eller sagan.

Om sitt ursprungliga förhållande till romantiken yttrar han sjelf: "Steffens gav min Aand et ganske eget Sving. Mysticismen og det Poetiske i Middelalderens romantiske Drømmeri behagade mig. Tieck og Novalis bleve mine Yndlingsskribenter, begge Schlegelernes Polemik i Athenæum og Europa var aldeles efter min Smag"¹⁾. Han blef en beundrare af medeltidens konst, han började tro, att den mensklige anden kunde komma de eviga hemligheter, som vi i våra inspirerade ögonblick känna och ana, en del närmare på den speku-

¹⁾ Oehl. s. o. III, s. 52.

lativa vägen, och han försökte sig med SCHELLINGS "Bruno" och JACOB BÖHMES "Aurora." Men det ville icke riktigt gå. Han hade nemligen, innan han lärde känna Steffens och romantikerne, med förtjusning studerat Göthe, Schiller, Jean Paul, Lessing, och lika litet som han kunde deltaga i den romantiska skolans hårda dom öfver Schiller, lika litet kunde han i längden frigöra sig från en andlig frändskaps-dragning till Lessing, hvars förståndsklarhet synnerligen tilltalade honom. Oehlenschläger lutade i sjelfva verket mera åt rationalismen än åt mysticismen. Detta blef honom sjelf klart, då han på sin resa kom i erfarenhet af det då herrskande svärmeriet för medeltid och catholicism. Han återkommer i sina "Erindringer" ofta till detta ämne och uttalar med skarpa ord sin leda åt det väsen, som dermed bedrefs. Han hälsade visserligen med glädje befrielsen från "det affekteert-moderne Fransk-Græske" och de fjetrar, detta lade på skalden; men han hade icke lust att taga några nya på sig. "Jeg har," säger han, "altid ærgret mig over enhver Mode, som vilde tvinge Menneskene hen i en eensidig Retning" ¹⁾. Oehlenschläger är naiv, objektiv, episk och därför motsatt den reflekterande, subjektiva, oplastiska romantiken; han skapar klart utpreglade gestalter, hvilka mindre genom sina reflexioner öfver sig sjelfva, än genom sina handlingar öppna oss en blick in uti ett stämningsrikt känslolif, och hvilka icke hafva det dim- och drömlika, som romantiken gaf åt sina figurer. Ja, äfven det underbara och öfvernaturliga, för hvars framställande han likvisst alltjemt bibehöll en romantisk förkärlek, hade dock hos honom en kraftigare realistisk karakter. Öhlenschläger skyr icke att liksom romantikerna någongång gifva sina målningar en stark sinnlig glöd; men den moraliska slapphet, som utmärker flera af nämnde skolas koryfeer, är främmande för honom. "Med sin oförderfvade natur," säger Julian Schmidt, "tillkämpade sig Oehlenschläger, genom allvarlig strid mot tidens falska förut-sättningar, så småningom en poetisk princip, hvilken var den romantiska alldeles motsatt och hvilken han sedan icke allenast i sin kritik, utan äfven i sina poetiska verk strängt hållit fast vid: enheten af det ästhetiska och det ethiska i poesien och synnerligast i dramat" ²⁾. Vidare betraktade Oehlenschläger verkligheten med vida friskare och fördomsfriare blick än romantikerna, om han

¹⁾ Oehl. s. o. II, s. 75.

²⁾ JULIAN SCHMIDT, Geschichte der Deutschen National-litteratur. 2 Aufl. II, s. 197. Jfr Oehlenschlägers egna ord i "Erindringer" II, s. 113.

än, såsom i "S:t Hansaften-Spil," kunde satiriskt vända sig mot densamma. Men denna höjelse för satir, som efter hans eget påstående vid tiden för nämnde styckes skrifvande hos honom fanns, träder icke sedan synnerligen fram, och under sin tyska resa försäkrar han, att medeltidssvärmeriet gjorde, att han började att åter lefva mera i den närvarande och nyssförsvunna tiden. Men att från denna tid hämta ämnen till sina stora poetiska arbeten, dertill var den honom för platt. Icke heller medeltiden med dess feodalism och katolicism behagade honom; tyskarnas beundran för den gammaltyska poesien syntes honom öfverdrifven, och i sitt första samtal med Tieck sade han honom rent ut, att den gamla tiden väl hade varit mycket poetisk, men hade icke frambragt stora poeter. I grunden var det dock samma ästhetiska intresse, som ledde hans uppmärksamhet till den nordiska litteraturen och ledde tyskarnas till deras medeltidslitteratur; för båda låg här ett halfformadt ämne från folkets äldsta tid, hittills obegagnadt och rikt på herrliga motiver. För egen del var honom detta intresse fullt medvetet. Han yttrar: "Hvilken Heltetid kunde jeg nu bedre vælge, end mit eget Fædrelands, som endnu ikke egentlig var digterisk fremstillet, som frembød saa mangt et herligt Stoff til Digtning." Men till detta ästhetiska intresse slöt sig äfven ett fosterländskt. Han ville göra sitt folk och dess poesi bekant för främmande nationer: Walter Scott, säger han, har genom sina romaner gjort sina vilda landsmän kända af hela det bildade Europa. "Men langt meer end Skotterne fortiene de gamle Skandinavier at vorde bekiendte, som engang oversvømmede hele Europa, og fra hvilke de store sydlige Nationer tildeels have deres Historie og deres Arne" ¹⁾. Sannolikt har Oehlenschlägers lifliga åtrå att vinna namn som tysk skald till en del sin grund i detta intresse. Med sin ofta så älskvärda naivitet talar han visserligen om lyckan att kunna utvidga sin läsekrets med 30 millioner menniskor; han döljer icke sin harm, då han finner, att han icke i Tyskland lyckades vinna det erkännande han eftersträfvade, och ser en orsak dertill i Tyskarnas afundsjuka: "de kunde icke lida," säger han, "att vi hade en litteratur, som dristade täfla med deras;" det förvånar honom, att just den store philologen WOLF skulle vara den ende, som afrådde honom från att skrifva tyska, när man icke kan vara skald mer än i ett språk; han erkänner, att denna sats kan i dess allmänhet vara riktig, men, utan att fästa sig vid den olikhet, som just genom språkskiljaktig-

¹⁾ Oehl. s. o. II ss. 113—114.

heten angifves, förklarar han, att satsen icke i detta fall har tillämplighet, enär dansken och tysken äro begge bröder af en hufvudstam, med samma karakter, böjelser, känslor och meningar, lefvande i samma tidsålder, hvarandra nära och i ständig andlig förbindelse. Men omedelbart efter det han gifvit luft åt sin entusiasm vid tanken på att blifva tysk skald, heter det: "Men derfor glemte jeg ikke det Fædrelandske: den Følelse, jeg havde udtalt i min "Hiemvee," drev mig tvertimod höit op mod Norden igien." Och hur högt han älskade sitt fosterland, synes bäst af hans enkla, men rörande skildring af den smärta och förtviflan, han erfor i Paris, då dit kommo de första öfverdrifna ryktena om utgången af Engelsmännens bombardering af Köpenhamn 1807 ¹⁾). Det är icke heller utan en glad känsla af att han på sin lott fått den bättre delen, som han utbrister, då han blifvit professor: "Var det ikke skeet, Gud veed, hvad jeg da var bleven. Maaske var jeg gaaet tilbage til Tydskland (hvor Corregio gjorde stor Lykke) og var lidt efter lidt bleven en Tydsker, ligesom Steffens" ²⁾).

Det är emellertid en underlig ödets ironi, att då Oehlenschläger af alla krafter sträfvade att åstadkomma en känsla af förbrödring och ett litterärt närmande emellan danskar och tyskar, hans dikter i stället föranledde ett närmande emellan danskarne och deras gamla arffinder, svenskarne. Troligen blef Oehlenschläger sjelf icke minst öfverraskad af denna utgång; säkert är, att den af honom från början icke var påräknad.

Lika betecknande för Oehlenschlägers oreflekterade skaldenatur är, att han icke synnerligen lade märke till, det han i sjelfva verket uttryckte den danska nationalandans innersta behof, att han följde en i tiden liggande drift, då han upptog till bearbetning den nordiska sagan. Han synes nästan som en ren tillfällighet hafva betraktat, att stämningen i fosterlandet här kom honom till mötes. Han härleder nationens mottaglighet "for det Nationale, det Heroiske, det Alvorlige" uteslutande från slaget på Köpenhamns redd den 2 April 1801 ³⁾). Det patriotiska intresset hade hos Oehlenschläger så fullkomligt hopsmält med det ästhetiska, att han i grunden icke gjorde någon skillnad dem emellan. "Da enhver Nation," säger han, "har sine egne Bedrifter, saa følger heraf, at enhver

¹⁾ Oehl. s. o. II, s. 31—32, 131—133.

²⁾ Oehl. s. o. III, s. 16.

³⁾ Oehl. s. o. II s. 114.

Nation ogsaa bør have sit eiendommelige Nationalskuespil; dette eiendommelige Nationale er Poesiens ædleste Blomst" ²⁾).

Lifvad af dessa tänkesätt skänkte Oehlenschläger sitt fosterland sina odödliga verk: dramerna Hakon Jarl, Baldur hin Gode, Palnatoke, Axel og Valborg, samt efter sin hemkomst Stärkodder, Hagbarth og Signe, den episka dikten Helge med dess afslutning i tragedien Yrsa, Nordens Guder och ännu flera andra.

Hvad inflytande Oehlenschläger genom dessa arbeten utöfvat på sitt folk, i hvad mån och på hvad sätt den danska nationalandan kan i dem sägas vara afspeglad, det förmår endast en dansk penna att fullt tillfredsställande utreda; för vårt ändamål är endast af vigt att tillse hvilken inverkan han haft på den svenska vitterheten. Men som bevis på det erkännande, han just i nyssnämnde hänseende af sina landsmän vunnit, anföra vi några strofer ur en sång, skalden egnad på hans sjuttionde födelsedag af Danmarks förnämste kritiker, hvilken långt ifrån var en hans blinde beundrare:

"Og som vort Lands Natur sin Tolk
Har i sin Adam fundet,
Har og Naturen i dets Folk
Ved ham Bevidsthed vundet.
Den danske Kraft og Kjærlighed
Stod frem i lyse Minder;
Til Kilden har han ført os ned,
Hvorfra vort Livsvæld rinder.
Og derved har han faaet den Magt,
At hvor en Harpe klinger,
Er i dens Tone Noget lagt,
Som ham en Gienlyd bringer."

I Sverige liksom i alla andra europeiska länder herrskade under förra århundradet den franskt klassiska smaken. Men huru tränga dess former än voro, hvarken förqväfde de det nationella draget i svenska sången eller hindrade de skalden att fritt utveckla sin särskilda egendomlighet: knappast har från svenska parnassen förnummits en rikare omvexling af toner, än under Gustafs dagar. Vid århundradets slut inträdde en omstämning, till en del föranledd af förtroligare bekantskap med tyska litteraturen. Den förspörjes till och med hos de tongifvande skalderna, men visar sig helt naturligt tydligast hos det uppväxande

¹⁾ Fortale til Nordiske Digte. Kbhvn 1807. s. XVIII.

släktet. Bland dem, som vid seklets början stände sina lyror, var äfven en ung magister i Lund; men endast en jemförelsevis fåtalig krets skänkte de första preludierna någon uppmärksamhet. ESAIAS TEGNÉR, som (1803) vid 24 års ålder blifvit såsom docent fästad vid Lunds Universitet, hade redan då, fastän i den gamla skolans fotspår, uppträdt som skald. Först i dikterna från 1804 — "Till min Hembygd," "Vid en borgarflickas graf," m. fl. — märker man, att en rik, ursprunglig natur håller på att arbeta sig fram. Studiet af Göthe, Schiller, Wieland hade renande inverkat på hans smak, banat väg för en större sjelfständighet samt liksom betagit honom fruktan, att låta det egna inre bryta sig väg, oberoende af alla konventionella föreskrifter. För kännedomen af gången utaf Tegnér's utveckling äro dessa dikter högst lärorika. Man spårar inflytandet af den äldre poesien i förkärleken för det didaktiska, hvilken framträder icke blott i hela sånger utan äfven i reflexioner, de der stundom mera utmärka sig genom framställningens behag än genom tankens djup, vidare uti den högtidligt rhetoriska tonen och i den philanthropiska dygdekulten. Men dessemellan, likt bräuningar kring fasta klippblock, jäser och sjuder ett rikt och varmt ynglingasinne, som kämpar efter klarhet; verldsbetraktelsen är ofta dyster, de ideela ungdomsdrömmarna stöta hårdt samman med verkligheten; den Tegnerska bildrikedomen finnes redan här, men det saknas stundom smaken och sinnrikheten i bildernas användande, och en eller annan vers tyckes liksom skrifven af någon bland skaldens många efterhärmarare från en sednare tid. Här och der slår fosterlandskärlekens låga upp med en styrka, som visar att uti den träder skaldens ursprungliga pathos fram i dagen. Intrycket af denna periods dikter är det, att man har för sig en skald, som, fast ännu famlande, dock är på god väg att finna sig sjelf.

År 1805 återkom LING efter tioåriga irrfärder till fosterlandet och blef följande året anställd i Lund som fäktmästare vid universitetet. Han hade sednast vistats i Köpenhamn och varit vittne till det nya uppslag Oehlenschläger genom sina dikter och sin kärlek till de gamla nordiska sagorna gifvit sitt fosterlands vitterhet. Lings varma fosterländska sinne kom honom att med ifver omfatta denna riktning; i fädrens skrifter, i upplifvandet af en diktkonst uti deras anda såg han ett verksamt medel till återställande af fornnordisk tro och kraft. Tegnér skrifer i sina anteckningar: "Från Köpenhamn hade Ling (1808) kommit till Lund, der han väckte mycket uppseende, icke blott genom sin fäktning och gymnastik, utan äfven genom sin poesi. Jag värderade då, som nu, den redliga

öppenheten i hans karakter och beundrade hans poetiska gåfva, ehuru bristen på klassisk och äfven modern bildning ofta föranledde en råhet i formen, som var mig vidrig; men den ömtåliga retligheten i hans lynne söndrade oss ofta" ¹⁾). I dessa ord är riktigt antydd den grundolikhet emellan dessa båda skaldar, hvilken hindrade Ling att på Tegnér utöfva något direkt inflytande. Men med bestämdhet kan man säga, att derest Tegnér icke förut känt Oehlenschlägers ungdomsdikter, har han genom bekantskapen med Ling blifvit på dem gjord uppmärksam, likasom ock att frågan om nordiska ännens behandling i poesien mer än engång varit ett samtalsämne emellan de båda skalderna. För Tegnér voro de nordiska sagorna redan af gammalt bekanta; Björners "Kämpadater" hade utgjort hans barndoms tidigaste och käraste läsning, och bekantskapen med Oehlenschlägers diktverk samt den personliga beröringen med Ling uppfriskade nu dessa minnen.

Emellertid arbetade Tegnér sig upp till allt större mognad och själfständighet. Den händelsedigra tidens skiften följde han med största uppmärksamhet och lifligaste deltagande; hans "Nelson och Pitt," hans "England och Frankrike" bevittna detta. Men framför allt var det den fosterländska strängen på hans lyra, som gaf de renaste tonerna; och när han 1808 qvad sin "Krigssång för Skånska landtvärnet," lade han dermed grunden till sin stora folkgunst. Så hade ännu ingen skald sjungit, aldrig förr hade nationen hört en sådan, ur dess eget hjerta gripen sång.

År 1807 utkom första bandet af Oehlenschlägers "Nordiske Digte," innehållande Thors Reise, Baldur och Hakon Jarl; de lästes med förtjusning äfven på denna sidan sundet. Från denna tid spårar man i Tegnér's dikter en större förtrolighet med det gamla Nordiska föreställningssättet; bilder, hämtade ur den gamla gudasagan, förekomma nu oftare än förr. Tydligast visar sig detta i "Svea" (1811), en dikt, hvars själ bildas af samma glödande fosterlandskärlek, som gaf sig tillkänna i krigssången, och hvilken liksom denna genom sin nationella, modiga, ja trotsiga ton gjorde på hela folket ett sympathetiskt gripande intryck. I den dithyramb, med hvilken stycket slutar, är första afdelningen eller beskrifningen på slagtingen framställd i en form, som delvis visar tillbaka på den nordiska forntiden. Vi behöfva blott erinra om första versen:

¹⁾ BÖTTIGER Tegnér's Lefnadsteckning s. LIV.

"Jag ser en syn,	På frustande hästar.
(O, lyssnen till orden)	Hell, dödsjungfrur, hell!
Det dånar i jorden,	I dag skall man strida,
Det flammar i skyn.	I Valhalla gästar
Valkyrior rida	En skara i qväll."

Samma år Svea såg dagen, stiftades i Stockholm Göthiska Förbundet, hvars namn tillräckligt angifver dess syftning. Tegnér besökte Stockholm i början af följande år, ingick som medlem i förbundet och lemnade från denna tid bidrag till dess tidskrift "Iduna." Att Oehlenschlägers poesier haft en väckande inverkan äfven på medlemmarne af detta förbund och sålunda medelbart bidragit till dess stiftande, är väl obestriddigt; i dem hade man ju i viss mån färdigbildadt hvad man sökte; vägen var banad. Men i grunden framkallades dock förbundet och den riktning, det representerade, af samma orsaker, som inom andra europeiska länder frambragt liknande företeelser. Den nationella riktningen inom poesien var, som vi förut sagt, icke främmande ens för den Gustavianska skolan, hvilket Bellmans dikter bäst ådagalägga. Fosterländska ämnen hade af skalderna äfven förut med förkärlek behandlats, så af Gustaf sjelf, af Kellgren, af Leopold. Men den allmänna reaktionen mot upplysningens verldsborgerlighet och särskildt nödens hårda lexå gifvo en kraftig lyftning åt det svenska fosterlandssinnet. Den Napoleonska politikens jernhand hade hvilat tungt äfven öfver Sverige, och verldsherrskaren kastade öfvermodigt tredjeparten af riket i Czarens händer såsom underpant på ett förbund, hvilket vid första lägliga tillfälle bröts. Det gamla Sverige darrade i sina grundvalar och undergången tycktes gifven. Då flammade kärleken till den af olyckan hemsökta fosterjorden åter upp med förnyad styrka. Tegnérs ofvannämnda stycken voro det poetiska uttrycket för denna känsla. Här som öfver allt sökte nationalmedvetandet näring i det förflutna. Men just att man här gick lika långt tillbaka som i Danmark, att man icke stannade vid den period af svenska historien, som utan tvifvel är den ärorikaste, tiden emellan Kalmar Unionen och Frihetstiden, visar att äfven här var samma behof att genom forskning och undersökning af urkunderna från folkets barndom vinna kännedom om den ursprungliga arten af nationallymnet, finna mönstret för de dygder, dem man ville upplifva hos de vanslägtade ättlingarna, hvartill kom, som redan blifvit anmärkt, att man från dessa tider egde en litteratur, som, troget afspeglade tiden, var för skalden och forskaren lika lockande. Göthiska förbundets orsak och mål har Geijer med dessa ord angifvit:

"I denna förening var ingenting annat bestämdt än den fosterländska riktningen. Men denna hade i allmänhet blifvit nylifvad af flera orsaker. Fäderneslandet hade nyss stått på branten af undergång och hade i detta ögonblick blifvit dyrbarare för alla sina söner. Dess öde var ännu oafgjordt, dess räddning tvifvelaktig. Det sökte ett stöd äfven i sina minnen, och svenska hjertan vore stämda mer än förr att lyssna äfven till de halft förglömde äldste, som talade om nordisk kraft och ära" ¹⁾).

Göthiska förbundet var dock ingalunda ett förbund af skalder; dess syfte var icke ett ästhetiskt, utan ett patriotiskt-moraliskt. Utgående derifrån, att mängden af vår tids svenskar urartat från sina stolta stamfäder, satte man som förbundets ändamål, "att upplifva minnet af Göthernas bedrifter och att återvinna den kraftfulla redlighet, som var förfädren egen." Första paragrafen i förbundets Stadgar lyder: "Det Göthiska Förbundet vare en broderlig förening af män, egnade åt upplifvandet af de Gamle Göthers frihetsanda, mannamod och redliga sinne" ²⁾). Här visar sig en bestämd olikhet i sjelfva uppslaget till den nordiska skalderigtingen inom begge länderna. Oehlenschläger hade, som vi sett, med upplifvandet af de gamla sagominnen företrädesvis ett ästhetiskt syfte, samt endast i den mån ett patriotiskt, som han för danska sången ville vinna erkännande af de stora kulturfolken. Göthiska förbundets skalder deremot bekymrade sig föga om deras sång förnams utom fäderneslandets gränser, endast den inom dessa gränser kunde bidra till lifvandet af det fosterländska sinnet, en uppfattning, som vi i Danmark först hos Grundtvig och hans skola finna lefvande. Nordiskheten tog sålunda i Sverige redan från början en mera praktisk rigtning än i Danmark. Och detta har icke varit utan inflytande på Tegnér's utbildning. Hvilken sund sedlig kraft väller icke fram ur Geijers dikter, som jernvattnet ur bergets ådror! Icke så sällan vänder han sig, såsom i "Manhem," varnande och väckande till sin samtid:

"Kan du förgäta dina stora fäder
Och ibland deras skuggor stå försagd?
Steg då med deras ätt och deras seder
Ock Nordens kraft i gravens sköte neder?"

— — — — —

¹⁾ Iduna XI. s. 17—18.

²⁾ Iduna s. o. s. 72 och 77.

Upplifvom dem, de forntida exempel
 Af ära, kraft och tro uti vår Nord!
 Då skola i vårt fall vi äfven hämnas,
 Och Manhems namn på jorden åter nämnas."

Och hur ofta ljuder icke emot oss ur Tegnér's dikter samma ton, som vi höra i de af ädel harm inspirerade ord, med hvilka "Asatiden" afslutas:

"Uppvakna Heimdall! Blås som till Ragnarok,
 Så himlen remnar och Valhallas herrlighet flammar,
 Och dagens dvergätt, så kraftlös, så öfverklok,
 Må tro på Ljungarn, som nalkas med straffande hammar.

Den nordiska poesien var i Sverige tendensmässig. Men dermed är icke ur skönhetens synpunkt stafven bruten öfver henne. Det är sant, att konsten har endast det sköna till mål, men det är också sant, att detta mål kan förenas med ett sedligt ändamål. Allt beror på sättet. Hur många af världens största skalder hafva icke diktat med sedliga eller praktiska syftemål för ögonen! Om detta syftemål medvetet fasthållles under utförandet, och ämnet behandlas ur synpunkten af ett blott medel för vinnande af något utom detsamma liggande, då lider skönheten och konstverket blir bristfälligt. Men för den äkte skalden, som inom sig känner lefvande hvad som rör sig i samtidens bröst, går syftemålet öfver i ämnets egen kärna, synes icke som ett annat än denna och tager skönhetens omedvetna form. Derigenom är det också det lyckas honom att så oemotståndligt hänföra och inverka på alla sinnen. Tegnér's exempel bestyrker detta.

Betrakta vi Göthiska förbundet i dess förhållande till det tidigare (1807) bildade Auroraförbundet, hvars medlemmar i kamp mot den gamla skolan verkade för utbredande af den tyska romantikens idéer; så är obestridligt, att oaktadt all yttre olikhet likväl, som Geijer säger, en inre frändskap eger rum emellan dessa begge förbund. De båda riktningar, som af dem representeras, sammanfalla i Tyskland uti den romantiska skolan, och båda uppträda emot de förut rådande åsigter inom litteraturen. Men fosforisterna slöto sig till den äldre tyskromantiken, delade i viss mån dess medeltidssvärmeri, upptogo åtskilliga af dess fördomar och lade mindre vikt vid det fosterländska. Götherna deremot sammanhänga med romantiken endast genom den derifrån medelbart härstammande nationalitetspoesien och stå den nya danska skolan närmare.

Fosforisterna voro mera efterhärmarare; Götherna åter förhöllo sig sjelfständigt till dem, hvilka snarare kunna anses som deras föregångare än som deras förebilder. Häraf kan också förklaras hvarföre de framstående bland Göthernas skalder funno mest genklang hos folket och blefvo sanna nationalskalder.

För Tegnér var "tyskeriet" och det fosforistiska dunklet lika så obehagligt, som han fann den nordiska poesien i Danmark öfverensstämmande med sitt skaplynne. Kanske att äfven den personliga beröringen med Oehlenschläger bidrog att stärka denna smak. När de båda skalderna första gången sammanträffade, veta vi väl icke med säkerhet. KAHL uppgifver, att Tegnér först i Augusti 1825 vid ett besök i Köpenhamn gjorde personlig bekantskap med Oehlenschläger¹⁾. Men att dömma af Oehlenschlägers egna ord, måste bekantskapen hafva varit mycket äldre; han yttrar: "Tegner traadte som en munter, rødmosset og guulokket Yngling til mig, da jeg alt et Par Aar havde været Professor"²⁾. Oehlenschläger blef professor 1810, och icke gerna kunde han kalla den 43-årige biskopen, med hvilken han 1825 sammanträffade, en "rødmosset Yngling."

Oehlenschlägers nordiska dramer kunde dock icke hos Tegnér väcka lust till täflan, änskönt hans vänner uppmuntrade honom att just på detta område mäta sig med den danske skalden. Han hade visserligen, redan innan han ännu sett något af Oe:s dramer, försökt sig på en dramatisk behandling af ett nordiskt ämne. Han skrifver i ett bref från 1824: "För flera år sedan började jag en BlotSven, som skulle föreställa den stora striden emellan kristendomen och hedendomen. Ett herrligt ämne. De utlevade Asarne, som stå fadder vid Nordens döpelse! Men utförandet svarade icke deremot, och jag kastade både Asar och Munkar i kakelugnen. Ämnet är sedan behandladt af Oehlenschläger (i Hakon Jarl) och flera, utan att dock, i min tanke, ännu vara uttömdt. Möjligen återkommer jag en gång dertill"³⁾. Det ligger tvifvelsutän mycken "sanning uti hvad han i samma bref yttrar, att den, som vill skriva för teatren, måste hafva tillfälle att lära känna teatren, hvilket icke låter sig göra för den, som är född på landet och tillbragt sin bästa tid i en akademisk bondby. Det kan dock ifrågasättas, om Tegnér, derest han lefvat un-

¹⁾ KAHL, Tegnér och hans Samtida s. 297 o. f.

²⁾ OEHL., Erindringer IV. s. 86.

³⁾ TEGNÉR VI. s. 258.

der gynnsammare förhållanden, verkligen skulle blifvit en dramatisk skald. Som episkt-lyriska skalter hafva både Oehlenschläger och Tegnér skurit sina skönaste lagrar; men inom det episkt-lyriska var Tegnér mera lyrisk och Oehlenschläger mera episk, hvilket för den sednare gjorde öfvergången till dramat lättare.

Först Oehlenschlägers Helge, ett epos i romanser, inspirerade Tegnér att på liknande sätt behandla en nordisk saga, och med säker skaldeinstinkt valde han ett ämne, som för denna diktform särdeles väl lämpade sig: Frithiofs Saga.

Helge erkändes enstämmigt af kritiken som ett mästestycke; men dess läsarekets var utom skaldens fosterland icke synnerligen stor. Frithiofs Saga nagelfors af kritiken på det skarpaste och dess konstvärde drogs starkt i tvifvelsmål, men den blef öfversatt på nästan alla europeiska språk.

Detta förhållande förvånade icke minst Oehlenschläger sjelf. Med anledning deraf, att Brockhaus i Leipzig sände honom öfversättningen af Helge tillbaka, utan att våga förlägga den, yttrar han: "Det Oldnordiske smagte ikke Tydskerne," och han tillägger: "Oversættelser af Tegnér's Frithiof vare i Alles Munde, fik det ene Oplag efter det Andet; — men Helge blev aldrig omtalt, og læstes altid kun af Faa. Hvorfor? Deels vel, fordi den egenlige Duft og Kraft i Originalsproget ikke var der; men det var vel heller ikke Tilfældet i Oversættelserne af Frithiof. Hovedaarsagen var, at Frithiof med sin sentimental-erotiske Lyrik behagede Damerne; derimod havde kun faa af de tydske Mænd Sands og Interesse for det Episk-heroiske i Helge" ¹⁾. Likaså förvånad är MOLBECH och finner Frithiofsagans större framgång bero af den deri rådande lyriskt-sentimentala ton, "der med en pirrende og forfinet Nydelse lokker Følelsen eller med rigt glimrende Billeder giver Indbildningskraften en, om endog noget flygtig og mindervarig Næring" ²⁾. Äfven HEIBERG, som med skoningslös skärpa grau-skat Frithiof, kan ej rätt förklara, huru denna "ziemlich schwache Nachbildung von Helge" hade kunnat blifva öfversatt på flera språk, då samtidigt Helge var så godt som obekant i utlandet. Till slut upptäcker han, att diktens lycka beror på — den mäterliga versificationen ³⁾, hvarvid han tyckes förgäta att, som Oehlenschläger riktigt anmärker, originalspråkets kraft och doft i öfversättningen

¹⁾ OEHL. s. o. IV . s. 59—60.

²⁾ MOLBECH, Forelæsninger II. s. 299—300.

³⁾ HEIBERG, Prosaiske Skrifter, V. s. 34.

förlorar sig, men synes deremot antaga, att Tegnér varit nog lycklig att ständigt råka i händerna på lika skickliga verskonstnärer, som han själf var. Öfverhufvud taget har den dåtida danska kritiken i den allmänna förtjusning, som Frithiof väckte, sett något epidemiskt, något af tillfälliga tidsinflytanden beroende, smittsamt, gripande ikring sig häftigt och hastigt utbredande sig, men också enligt naturens ordning fort öfvergående. Snart har ett halft sekel sedan dess förflutit, det epidemiska har i vår verldsdel blifvit ett endemiskt, ännu älskas, läses, beundras och öfversättes Frithiofs Saga ¹⁾.

Hufvudanmärkningen mot Frithiofs Saga är den, att hon icke är nordisk nog, utan blifvit till oigenkännlighet moderniserad; hon återgifver icke den forntida hjelteandans drag, utan bär i stället preglen af nymodig känslsamhet. Det torde vara så mycket mera skäl att dröja ett ögonblick vid denna anmärkning, som man, ehuru med mera undseende, riktat en dylik mot sjelfva Oehlenschläger. Väl fick han vid sitt uppträdande höra, att han först hade insett på hvad villkor den gamla tiden kunde blifva ämne för en originel poesi, nemligen genom att hållas ren från inblandning af moderna ästhetiska beståndsdelar, att han så lyckligt fyllt detta villkor, att man mångengång vid läsningen af hans dikter kunde tvifla om man verkligen hade för sig en med oss samtidig skald. Men i den mån man genom studiet af den gamla litteraturen trängde djupare in uti dess anda, började man finna en och annan omotsvarighet emellan denna och de Oehlenschlägerska dikternas anda. Man upphörde att loforda hvad Oehlenschlägers samtida ansågo som hans hufvudförtjenst, att han, liksom Homerus skapat Grekernas gudar, af sagans råa stoff skapat en klassisk nordisk mythologi. De förändringar han af egen diktarfullkomlighet företagit, ansågos nu som brister ²⁾, och beskyllningen för modernisering fick äfven han höra. Det saknar icke sitt intresse att tillse, huru de båda skalderna sjelfva

¹⁾ Författaren hörde 1850 i Tübingen, att derstädes några år förut hållits akademiska föreläsningar öfver Frithiofs saga. I Rostock har D:r CARL BARTSCH föreläst öfver denna dikt, och äfven vid andra tyska universiteter lär detta icke vara sällsynt.

²⁾ En sammanställning af dessa ändringar finner man uti en uppsats: "Lidt om Öhlenschlägers Nordens Guder og Heibergs nordiske Mythologi" införd i Hamiltons Nordiska Tidsskrift Februari—Mars 1868. — Otvifvelaktigt är väl, att Oehlenschläger vid dessa ändringar liksom i allmänhet vid ordnandet af det hela och formandet af figurerna varit ledd af den då rådande symboliska uppfattningen, och för flera af hans uppfinningar ligger säkert en dylik symbolisk betydelse till grund.

betraktade denna fråga. Mot påståendet, att skalden skulle framställa trogna bilder af forntiden, förneka sin egen natur, egen tid, eget tänkesätt och att först derigenom hans verk få djupare betydelse, sanning och skönhet, anmärker Oehlenschläger, att poesien både skall vara forntid och nutid och hvarken forntid eller nutid. Skalden bör eftersträfvat idealet; hans hjeltar skola hvarken vara barbarer eller filosofer, men kraftiga människor med förstånd och hjerta. Han måste alltså föra något af sin tids bildning och blidhet öfver i den gamla hjälte-tidens alltför vilda kraft. Från den hemtar han handlingar och karakterer, men sjelf måste han till en stor del aflägsna grymbeten ¹⁾). **TEGNÉR** skrifer: "I sagan förekommer mycket storartadt och heroiskt, som gäller för alla tider och derföre både kunde och borde bibehållas, men derjemte ett och annat rått, vildsint, barbariskt, som antingen borde helt och hållet afsöndras eller åtminstone mildras. Till en viss grad blef derföre nödvändigt att modernisera; men svårigheten var här att finna det rätta lagom. På ena sidan borde dikten ej alltför mycket stöta mot våra finare seder och mildare tänkesätt; men på den andra borde ej heller det nationella, lefnadsfriska, natursanna uppoftas. En kall vinterluft, ett friskt nordauväder kunde och borde blåsa genom dikten, ty detta hör till lynnet både af nordens klimat och karakter; dock icke så att qvicksilfret frös, och alla hjertats ömmare rörelser voro uteslutna" ²⁾). Man finner att i hufvudsak hafva båda skalderna samma uppfattning: båda hålla på nödvändigheten att med aktning för det förflutnas objektivitet förena afseendet på den egna tidens fordringar.

Vi äro härmed inne på den så mycket omskrifna frågan om den historiska troheten. Iakttagandet af denna trohet är lätt att uppställa som ästhetisk lag; men lagen får i tillämpningen betydligt maka åt sig. Derom må man vara ense, att skalden icke skrifer för en förfluten tid, utan för sin egen tid, att han vid behandlingen af ämnen från flydda dagar måste skriva så, att han tilltalar sin samtid, och att det är ett något tvetydigt beröm, då det heter om en dikt, som någon i välmening yttrade om "Thors Reise til Jotunheim," att "när man läser den, är det, som läste man något, som var skrivet för 1000 år sedan." Men å andra sidan har äfven den skildrade tiden sina anspråk. Svårt är derföre mången gång "att finna det rätta lagom," och detta så mycket mera, som

¹⁾ Oehlenschläger, s. o. II. s. 23, 24.

²⁾ Tegnér, Samlade Skrifter, III. s. 229, 230.

olika tidsåldrar hafva olika begrepp om nämnde lagom. Kännedomens om den nordiska fornåldrens karakter var vid tiden för Oehlenschlägers och Tegnér's uppträdande, och det i Danmark som i Sverige, hvarken synnerligen stor eller synnerligen allmän. Skalden borde och kunde ega en noggrannare kännedom; men afståndet emellan honom och allmänheten måste han dölja och icke framhålla. Han var i viss mån beroende af graden af allmänhetens kunskap; han måste i något lämpa sig efter denna. Han fick icke vara för antiquariskt lärd, för att icke bli tråkig; han fick icke så dikta i den förflutna tidens anda att han blef obegriplig eller fränstötande. Men han fick icke heller göra våld på denna anda och omstöpa den efter eget godtfinnande. Hans uppgift, synnerligast då han som här bröt en ny bana, synes oss böra gå derpå ut, att, som Tegnér säger, företrädesvis framhålla det, som gäller för alla tider, det allmänt menskliga, som trots alla tidsåtskillnader rör och talar till hjertat, eller närmare bestämdt, framställa de grunddrag, genom hvilka samtiden igenkände sig sjelf uti forn-tiden. Detta stämmer med den i visst hänseende praktiska utgångspunkten för Tegnér's nordiska diktning. Endast derigenom kunde han vinna sin afsigt, öppna folkets sinne för uppfattningen af dess fornminnen, och genom det beslägtade, det lätt igenkännliga locka till bekantskap med äfven det egendomliga, hvilket dock här mera genom diktens hela kolorit samt genom en klokt iakttagen kostymtrohet kunde angifvas. Man kan gerna medgifva, att Tegnér, om han skrifvit sin Frithiofs Saga i våra dagar, troligen skulle behandlat en och annan punkt annorlunda, än som nu skett. Man kan medgifva, att han i lösandet af uppgiften att idealisera gått i enskilda fall för långt och sålunda ställvis förlänat åt framställningen af Frithiofs kärlek en modern anstrykning. Men äfven hos Oehlenschläger, som klandrande anmärker det "sentimental-erotiska" i Frithiof, kan man finna ställen, hvilka i känslösam behandling af kärleken icke gifva Tegnér efter. Man har klandrat, att Tegnér låter den förälskade Frithiof gå suckande och se på månen, skära Ingeborgs namn i träd eller med svärdet rista det i sanden. Oehlenschläger låter Asaguden Frej, betagen af kärlek till jattedottren Gerda, gå "i Maaneskin til Frejas Bøgelund" och der sucka och gråta; när Skirnir kommer till honom "er han saa forgrædt, saa bleg og bedrøvet," och på ett ställe säger Frej:

"Kunde jeg blot hver Morgen min Elskede skue, daa var jeg
Dobbelt betalt for mit Suk, for min natliggrindende Taare."

Men om man medgifver, att båda skalderna någongång målat kärleken hos sina fornnordiska hjeltar med färger, lånade från en sednare tid, så — oafsedt att den stora allmänhet, som tjusades af dessa dikter, icke anmärkte detta som en motsägelse, utan snarare genom det blef mera förtrolig med dikten — torde det icke vara fullt rättvist att vid bedömandet af det hela endast fästa blicken på dessa underordnade enskildheter. Det är som att förklara solen mörk, derföre att hon har fläckar. Kännedomen om nordens forntid har i våra dagar vunnit betydligt i djup och omfång, men hvilken poetisk behandling af nordiska ämnen har gjort ett starkare intryck på folkets hjerta och sinne, hvilka nordiska dikter hafva vunnit en vidsträcktare utbredning, än Oehlenschlägers och Tegnér's? Det af dem använda behandlingssätt synes hafva varit det för samtiden bäst passande. Ty, vi upprepa det, här var icke frågan att gifva en noggrann studie af forntiden, utan att genom forntiden verka på samtiden. Och för Tegnér var uppgiften icke att vara fornnordisk, utan att vara svensk. Det är detta, man så ofta förbiser. Troheten af ett eller annat drag i målningen af forntiden var för honom ett underordnad i jemförelse med att gifva svenska nationalandan ett kraftigt uttryck.

Förebråelsen, att Tegnér i Frithiof behandlat ett gammalt naivt ämne på ett sentimentalt modernt sätt, riktar äfven Heiberg mot honom, men motiverar den på fullkomligt eget sätt. Denne skarpsinnige kritiker, begåfvad med en utomordentligt fin smak, beherrskades understundom af fördomar och dref derjemte ett formligt afguderi med den Hegelska triologien, hvilken kom honom att mången gång med filosofisk förnämlhet säga hvad han icke eljest skulle hafva sagt. Vid bedömandet af Frithiof har han genast triologien till hands: den uppställes här på följande sätt: stoffet, som kallas det omedelbara, planen, som blir det dialektiska, och utförandet, som är det speculativa. Stoffet i Frithiof, heter det, är oepiskt, ty det utgöres af sentimental, reflecterande kärlek; detta stoff hade fordrat en modern dikt med moderna personer; men olyckligtvis har Tegnér tagit till plan en saga från en naiv, heroisk tidsålder. Derigenom har i utförandet kommit en oupplöslig motsägelse emellan modern lyrisk sentimentalitet och gammaldags naivitet, en motsägelse, som förstör naiviteten. För att föra sin upproriska plan tillbaka till stoffet, har skalden nödgats öfver hela dikten utbreda en briljant lyrisk diktion. Medlet förfelar icke sin afsigt; men man känner öfverallt, huru främmande en sådan diktion är för planen, ehuru

naturlig för stoffet. Alla dessa spetsfundigheter gå i grunden ut på samma anklagelse, som vi nyss skärskådat; men vi hafva upptagit dem, emedan de gifva oss önskad anledning att ur en annan synpunkt betrakta Frithiofs Saga.

Heiberg tyckes nemligen icke hafva velat se, att den kärlek, hvilken han, ehuru utan skäl, sätter som skaldens utgångspunkt och grundstämning ¹⁾, ändock spelar en vigtig roll i hvad han kallar planen, men som vi i likhet med alla andra kalla ämnet. Eller är icke i den ursprungliga sagan kärleken ett viktigt motiv? Då R. Keyser i sin afhandling öfver "Nordnændernes Videnskabelighed og Literatur i Middelalderen" skall angifva Frithiofs sagans enkla innehåll, kan han icke för det finna andra ord, än dessa: "Det er Frithiofs Kiærlighed til Ingebjørg, de Farer og Ulykker, han udsættes for ved hendes Brødres Had, hans Forhold til Kong Ring, der har faaet Ingebjørg til Egte, og endelig hans Giftermaal med hende og Seier over de segnske Konger, som udgjør Sagaens Emne" ²⁾. I sjelfva verket intager kärleken icke större plats i Tegnér's dikt, än i den gamla sagan. Vi hafva redan medgifvit, att framställningen af denna kärlek är af Tegnér ställvis något modernt hållen; men vi kunna här ej underlåta att anföra hvad Tegnér om denna punkt sjelf säger. Han anmärker, att vördnaden för qvinnan var från urninnes tider nationell hos de Germaniska folken, att sagor och traditioner äro fulla af berättelser om den mest romantiska kärlek och trohet i Norden, att derföre förhållandet emellan Frithiof och Ingeborg hvilar på tillräcklig historisk grund, om icke personligen, så i tidehvarfvets seder och tänkesätt ³⁾. Om nu Tegnér dragit den romantik, som oförnekligen ligger i sagan, något närmare sin egen tid, så torde han derföre kunna åberopa äfven en poetisk rätt. Ty ifrågasättas kan, om ej den kyskhets och renhet, som hvilar öfver hela kärleksförhållandet och särskildt öfver sammankomsterna i Balders hage ⁴⁾, i icke ringa mån beror af den grad utaf erotiskt svärmeri, som Tegnér gifvit den djerfve vikingen, och hvilket enhvar, som läser den gamla sagans 6:te kapitel, skall finna icke vara någon synnerligen stor anachronism.

Ligger det nu i den episka sagan ett så starkt lyriskt element, så torde

¹⁾ Hvad Heiberg kallar "stoff" är skaldens grundstämning, och denna är icke i Frithiof sentimentalt erotisk, utan patriotisk.

²⁾ Del. I. s. 382.

³⁾ TEGNÉR s. o. VI. s. 232.

⁴⁾ Om dem heter det i sagan: Frithiof var ofta i Balders hage om nätterna och hvarje dag kom han dit dessemellan och skämtade med Ingeborg.

just den episkt-lyriska romansformen vara den lämpligaste för sagans moderna behandling. I denna diktform kan nu, utan något men för konstformen, det ena eller andra elementet starkare betonas, och det synes helt naturligt, att lyriken der slår ut i fägraste blomning, hvarest de älskandes kärlek utgör sångens ämne. Men icke stå derföre dessa delar "i oupplöslig motsägelse" med de mera episka, der skildringar af det nordiska kämpalifvet förekomma. Grundtonen är icke, som Heiberg menar, en sentimental-lyrisk, utan en episk-lyrisk med, låt vara, starkare betoning af det lyriska, och denna så beskaffade grundton genomgår hela dikten och binder den till enhet, liksom Frithiofs på engång svärmande och trotsiga kärlek är den grund, hvarur hans öde utvecklar sig.

Men Frithiofs saga innehåller icke allenast kärleksscener, ehuru man vid dessa ensidigt fäst at sig, då man bedömt dikten; kärleksscenerna utgöra till och med ett ringa fåtal. Skalden ville enligt sin egen förklaring gifva en poetisk bild af det gamla nordiska hjeltelifvet, och förnämligast i hållningen af Frithiofs karakter har han sökt lösa sin uppgift att med troheten i sedemålningen förena sin egen tids anspråk och hänsyn. Sjelf har skalden angifvit den nationella egenomlighet han anser ligga i Frithiofs karakter. Utom det ädla, högsinta, modiga, som ligger i all heroism, har han velat gifva sin hjelte den lefnadsfriskhet, den trotsighet, det öfvermod, som är så äkta svenskt, synnerligast i dess förening med en fallenhet för vemod och tungsinhet, som långt ifrån att undertrycka det förre, gifver det i stället mera spänstighet och intensitet ¹⁾. Det skulle öfverskrida gränserna för denna inbjudningsskrift, om vi här i enskildheter ville företaga oss att visa huru skalden utfört detta, ville steg för steg följa Frithiofs utvecklingsgång, betrakta hans ungdomliga öfvermod, som trotsade Gudars och människors lagar, och de hårda profningar, genom hvilka han mögnade till manlig besinning. Vi skulle dessutom löpa fara att dervid endast säga om hvad andra förut bättre sagt. För hela denna sida af Frithiofs karakter har den danska kritiken varit blind; men svenska folket har fattat, förstått och älskat den. Äfven den episka bakgrund, som skalden anbragte, och hvartill ännu blifvit hämtadt från andra sagor, är i sin anordning och i valet af beståndsdelar beräknadt på att vara en spegelbild af det nationella lynnet. Sjelfva de förändringar af den ursprungliga sagan, hvilken han vidtagit, afse icke endast ett mild-

¹⁾ TEGNÉR VI. s. 230—231.

rande af det råa, utan lika mycket att bereda uttryck åt en med ädel högsinhet parad stolthet och kraft. Man erinre sig Frithiofs kamp med Atle, hans försök att släcka elden i Balders tempel, hans beslut att icke äkta Ingeborg förr än han blidkat gudens vrede, hans uppgifvande af hämnden mot Helge, hvarföre skalden icke låter denne falla för Frithiofs svärd, utan dö på ett härnadståg mot Finnarne, m. m. "En kall vinterluft, en frisk nordanvind" går omisskänmligen genom hela dikten. Tegnér's sångmö har ett äkta vikingalynne, och långt ifrån att vara sentimental, utmärkes hon af en lefnadslusta, en friskhet, en yfverboren djerfhet, som afspegla sig både i tankar och diktion. Det har derföre aldrig fallit honom sjelf in, att Frithiofs eller hans öfriga dikters framgång skulle bero på det erotiska i dem. Tvertom såg han orsaken ligga deri, att hans sång genom det "lefnadsfriska, raska, modiga, ja öfvermodiga i densamma tilltalat svenska nationalkarakteren; ty det går något trotsigt och titaniskt som ett slägtdrag genom folket." Också sjunger han till Franzén:

"För Odins korpar, mer än Frejas svanor
Har Nordbon sinne, hugstor mer än mild."

Han fördjupar sig icke, som den rene lyrikern, i sitt eget inre; känslan tränger ögonblickligen till att vinna åskådlighet, och det med sådan styrka, att han griper bild efter bild, utan att alltid så noga pröfva dess halt. Det är ett lif, en rörlighet i fantasien, som icke heller tillåter skalden, att som den rene epikern lugnt och i godt mak utmåla och beskrifva; han gör med lyrisk häftighet vägen för sig kortare genom liffulla bilder, icke sökta, utan funna. "Han kan," säger en konstdomare ¹⁾, "förkroppsliga nästan hvarje tanke." I denna förening af episk åskådlighet och lyrisk liflighet är Tegnér äkta svensk. Dertill kommer en annan egenhet hos honom, hvilken angifver en viss frändskap med den fornnordiska poesiers gnomiska skaplynne: förmågan att i den möjligen kortaste form framställa en tanke, en lefnadsregel, en erfarenhetssats med sådan klarhet, att vi deraf öfverraskas, med sådan styrka, att den med sin spets borrar sig in uti vårt minne och sitter der kvar.

Ett sådant skaldelynne, som det nu skildrade, kunde lätt nog hafva råkat på afvägar; men här kommo Tegnér's klassiska studier honom till pass. Han hade gått i Grekernas skola och af dem lärt, hvarest skönhetens fina gräns-

¹⁾ RYDQVIST.

linie går, och den visste han med konstnärlig urskiljning att iakttaga. Detta genom flitiga studier utbildade fina konstnärssinne röjer sig icke minst i versificationens mästarskap. Äfven i den finner man samma förenig af nordisk djerfhet och helleniskt skönhetssinne.

Af det nu sagda torde vara förklarligt hvarföre Frithiofs Saga, i hvilken Tegnér's egendomliga diktaregenskaper på det mest glänsande sätt framträda, skulle blifva en nationens älsklingsdikt. Och så underligt var det väl icke heller, att äfven utländningen i den fann behag. Det var icke blott de tyska damerna, som beundrade Frithiofs Saga; sjelfva Heiberg bekänner, att till hans förvåning "ogsaa de dannede Læsere i Danmark satte Frithiof meget høit." Det på en gång sant poetiska, bländande, friska och originella var det som så lifligt slog an. Här besannades, att det sant nationella äfven är det sant kosmopolitiska.

Betrakta vi nu för jemförelsens skull "Helge" ur nationell synpunkt, så kunna vi, utan att på ringaste sätt vilja underskatta Helges stora konstvärde eller tillägga Frithiofs Saga ett högre, dock våga det påståendet, att denna dikt icke för danska folket haft eller har samma betydelse som Frithiofs Saga för svenskarna. Genom sina nordiska skaldeverk har Oehlenschläger i kraftiga levande gestalter framställt den egendomliga värld, som den gamla nordiska sagolitteraturen gömt på under århundraden och hvilken under tidernas lopp blifvit för folket mera främmande än grekernes och romarnes historia och poesi, han har med kärlek och innerlighet uppfattat denna gamla poesi, han har gjort sitt fol förtrolig med den anda, som lifvade förfädren, och han har derigenom tillfört det en riktfliödande bildningskälla. Men hvad som för danska folket sålunda ligger utbredt öfver den stora och formskiftande mängden af Oehlenschlägers diktverk, det är för svenska folket uti Frithiof samlat liksom i en brännpunkt. Derföre gifves det väl knappast någon enskild af Oehlenschlägers dikter, uti hvilken danska folket återfinner sin egen bild så klar, som svenskarne se sin i Frithiof. Detta bör icke förbises, då man söker förklaringen, hvarföre Frithiofs Saga blifvit mera populär än Helge. Vidare har ämnet i Helge, — en konung, som af hämnd våldför en qvinna och sedan, utan att veta derom, gifter sig med sin egen dotter —, något så upprörande, att det behöfves hela skaldens stora talang för att förtaga detta intryck. Helge är dessutom icke nationellt typisk som Frithiof; äro hans dygder nationella, så äro hans lyten det lyckligtvis icke. Oehlenschläger har här som i sina öfriga dikter af det gamla råämnet skapat herligt

utmejslade, poetiska gestalter, och med ledning af sagans antydningar gör han sin vikingakonung tapper, djerf, öppen och högsint, men på samma gång häftig, vållustig och oförsonligt hämdlysten. Karaktersteckningen är förträfflig, men klart är också, att en sådan hjelte icke kan blifva ett helt folks älsklingsfigur. Slutligen synes det oss, som om skalden i sagan inlagt en beståndsdel, som i henne icke förut finnes och som i viss mån gör afbräck på hennes nordiska karakter: denna beståndsdel är en tysk romantisk. Sagan förtäljer, att Helge, efter det Yrsa redan lemnat honom och blifvit gift med Adils i Sverige, hade en lös kärleksförbindelse med en "Alf," som födde honom en dotter. Denna tilldragelse har skalden flyttat längre fram i tiden och förlagt till början af Helges saga samt af Alfen gjort hafsfrun Tangkiær, som, för att hämnas kung Frodes död, svurit Helge ett oförsonligt hat och nu med hans passioner som ledband förer honom steg för steg allt djupare ned i förderfvat. Vi kunna visserligen med Hauch beundra den poetiska verkan, som uppkommer genom "den romantiska slöja, som lägger sig i mystiska vågor kring de i Nordens bleka marmor uthuggna gestalterna och som ett flytande sydländskt draperi till hälften döljer, till hälften framhåller de kraftiga lemmarna" ¹⁾. Vi erkänna att införandet af Tangkiær bidrager att mildra sagostoffets råhet, i det man på henne lägger åtminstone hälften af den skuld, som eljest ensamt skulle tynga på Helge. Men hon träder också på Helges bekostnad allt för mycket fram i sagan. Äfven der man icke ser henne, anar man hennes inflytande. Helge tager icke ett steg, utan att man spårar hennes ledande finger; vid hvarje hans beslut är det hon, som satt det hemliga drifhjulet i hans inre i rörelse. Oehlenschläger är för stor skald, för att icke visa huru Helges karakter sammanhänger med hans öde, för att icke ur hjeltens egna passioner spinna trådarna till det nät, som omsnärjer honom. De frestelser, i hvilka Tangkiær inleder honom, står det i hans fria skön att öfvervinna. Men å andra sidan kan det icke nekas, att Helges sjelfständighet inskränkes af den mystiska naturmakt, som håller honom fången. Han bestämmer väl skenbart sjelf sina handlingar, men samtidigt är det hafsfrun, som med eller mot hans vilja förer honom hvart hon vill; han går som i ett töcken, utan att kunna något se, lydande tonerna af en oemotståndlig sirensång. Näppligen kan man derföre med Hauch ²⁾ säga, att dikten framställer "en kraftig

¹⁾ "Om Digtet Helge af Oehlenschläger" i Athene, Et Maanedsskrift Maj 1817 s. 438—439.

²⁾ s. o. s. 412.

andes kamp mot ett fiendtligt, på hans undergång lurande öde.” Man ser ingen kamp: Helge gör icke motstånd. Det är detta slags romantik vi kalla tysk.

För den nordiske hjelten är just en skarpt utpreglad sjelfständighetskänsla karakteristisk; han sätter gerna, för att tala med Tegnér, ”svärdet på Nornans bröst.” Men enligt den tysk-romantiska verldsåsigten står människan i ett mystiskt beroende af sin naturbestämning. Naturens makt står högre än den sedliga världens, och utan motstånd tillintetgöres den mensklige friheten. Såsom en dunkel fatalism lurar den skadeglada naturmakten i bakgrunden och drager människan utan räddning i förderfvet. Så till vida afviker dock Oehlenschläger från romantikerna, som han icke låter sin hjelte utan egen skuld duka under, hvilket deremot hos dem icke är ovanligt. Men onekligen får genom denna romantiska tillsats hela dikten en karakter, som något aflägsnar den från den sanna nordiskheten och vållar, att Helge, trots den varma fosterlandskärlek, den nationalstolthet, som deri uttalar sig, likväl icke i Danmark kunde blifva en nationaldikt i samma mening som Frithiof blef det i Sverige, och kanske också just derföre icke på främlingen förmådde utöfva en liknande dragningskraft.

Det är endast ur nationell synpunkt vi med hvarandra jemfört dessa båda så ofta sammanställda verk. Vi hafva icke uppställt frågan: hvilket står högst i konstnärligt hänseende? vi hafva endast sökt utreda orsakerna, hvarföre det ena icke blifvit så populärt som det andra. Om ur ofvannämnde synpunkt ett företräde i viss mån blifvit tillerkändt Frithiof, så får man icke förgäta, att Helge blott är en af de många fosterländska dikter, dem den danske skalden skrivit, att han i vida större rikedom och omfattning än Tegnér framställt den formordiska andan, samt att Tegnér obestriddigen af hans sånger fått en väckelse. Tegnér eger dock för mycken sjelfständighet för att kunna sägas vara en efterhärmarare af Oehlenschläger. Hans egendomlighet består uti att vara svensk, och det har han uti sin hela skaldeverksamhet bevisat. Öfverflödigt är derföre spörsmålet om företrädet emellan dessa båda Nordens största skalder. Ingen af dem fördunklar den andre. De två nationerna kunna älska och akta båda, liksom båda aktade hvarandra. Tegnér krönte Oehlenschläger i Lunds Domkyrka till ”den Nordiske Sångarekungen;” Oehlenschläger qvad vid Tegnér's graf:

”Leve vil din Sang i Vaar,
Paa Fjeld, ved Strand, i Dal,
Saa vist, som yndeligt hvert Aar,
Gienflöiter Nattergal;

Saa vist som Freia smiler ned
 Klart over Land og Sõe,
 Vil Frithiofs, Axels Kiærlighed
 I Norden aldrig døe.

Tak ædle Skjald! som gjerne kom
 Med talrig Broderflok
 Til Friggas gröune Helligdom
 Fra Frejers Klippeblok;
 Som rakte først en kiærlig Haand
 Til Dan fra Sveakyst!
 Gud signe dig, din Digteraand,
 Vor Stolthed og vor Lyst!"

Ett nytt slägte har vuxit upp, sedan begge gingo bort, men än lefva deras verk, än lefver tacksamheten hos de folk, som de fröjdat och gagnat, som de upplyst och stärkt. Det första, som möter främlingens blick, då han landstiger i Danmarks sköna hufvudstad, är bilden af landets störste skald. Förevigad i bronsen står äfven Tegnér utmed det Lundagård, han älskat och besjungit, och blickar hän mot den fränmande strand, som han ryckt så nära vår egen, och från hvilken han engång förnam "de beslägtade toner, som klingade Sundet utöfver," och hvilka ingåfvo honom lust och kraft att uppstämman en sång, som sedan klingande gick tillbaka öfver Sundet för att med sina tonvågor utbreda sig öfver en verld.

Den tid, som efter TEGNÉR blifvit uppkallad, är en af de ärorikaste i det Carolinska Universitetets häfder; men äfven andra delar af det flydda århundradet hafva rätt och befogenhet till vår tacksamma hågkomst. En snabb blick tillbaka skall derom öfvertyga. Om vi vid antecknandet af det, som härvid för oss framställer sig, icke namngifva de män, hvilkas gagnande verksamhet lärosätet ännu i dag tager i anspråk, så är detta beroende af de lätt insedda grannlagenhetsskäl, som deremot resa sig.

Theologiska faculteten har under en stor del af det förflutna århundradet åtnjutit ett högt anseende, och dess lärare hafva inom svenska kyrkan intagit ett framstående rum. Af de till antalet tjugosju män, hvilka under denna tid beklädt professorsembeten inom denna facultet, hafva icke mindre än ellofva

blifvit kallade att intaga biskopsstolen. JONAS WÄHLIN, PETRUS MUNCK, NILS HESSLÉN omtalas från 1700:talet som kunnige och nitiske lärare; men facultetens mest lysande period vidtager dock med tredje årtiondet af detta århundrade, från hvilken tid en följd af utmärkta lärare derinom uppträdte. Vi behöfva endast erinra om namnen M. E. AHLMAN, BENGT JACOBSSON BERGQVIST, JOHAN HENRIK THOMANDER, HENRIK REUTERDAHL, EBBE GUSTAF BRING, ANTON NICLAS SUNDBERG, WILHELM FLENSBURG.

Den ryktbare David Nehrman Ehrenstråhle var under förra århundradet Lunds yppersta juridiska namn. Frågar man hvad Lund under detta sekel gjort för den juridiska bildningen, kunna vi med stolthet hänvisa till JOHAN HOLMBERGSSON. På den enda lärostolen i egentlig lagfarenhet inom faculteten satt han i 32 år, först ett par år före sin död delande bördan med sin lärjunge, utgifvaren af Sveriges gamla lagar. Få torde för den juridiska bildningen i Sverige hafva gjort mera än denne för sin lärdom, ej mindre än för sin rättrådighet och oförvitliga karakter högt aktade lärare. Ännu i dag träffar man bland vår embetsmannacorps män, hvilka som sin främsta hederstitel räkna benämningen: "Holmbergssons lärjunge."

EBERHARD ROSÉN (ROSENBLAD) satt kvar från förra århundradet och fortsatte under detta ännu 46 år sin verksamhet. Rosenblad kan sägas vara den egentlige grundläggaren af ett grundligare medicinskt studium i Lund, och ur hans skola utgingo de män, hvilka sedan gifvo anseende åt den medicinska faculteten: JOHAN HENRIK ENGELHARDT, den snillrike och originelle EBERHARD ZACHARIAS MUNCK AF ROSENSCHÖLD, den ädle, pligttagne och lärde anatomen ARVID HENRIK FLORMAN.

Det klassiska språkstudiets gyllne ålder inträdde med JOHAN LUNDBLAD, som "bragte det glömda Latium upp i dagen" och gjorde för en lång tid latinet till ett hufvudstudium vid detta universitet. Honom följde den förtidigt bortgångne ELIAS LIDFORS, den bekante lexicografen ANDERS OTTO LIDFORS och JOHAN GUSTAF EK, hvilka, ehuru med alltjemt fästadt afseende på tidsförhållandenas kraf, upprätthållit studiet. — Samtidig med Lundblad och utmärkt latinare som han var MATHIAS NORBERG, "Orientens vän och Nordens heder," som genom sina öfersättningar af orientaliska handskrifter och sina ästhetiskt filologiska afhandlingar öfver hebreiska och grekiska litteraturen förvärfvat sig europeisk ryktbarhet. Grekiska språkets studium nylifvades dock företrädesvis genom ESAIAS

TEGNÉRS geniala föreläsningssätt. Norberg drog äfven de moderna språken inom den akademiska undervisningens område genom den profession han för detta ändamål af egna medel upprättade; innehafvaren af denna lärostol, CARL AUGUST HAGBERG, har som Shakspeares öfversättare skapat sig ett ärofullt namn.

De filosofiska vetenskaperna hafva icke bland sina idkare under detta tidskede haft att uppvisa sådana män, som Sam. Pufendorff och Andreas Rydellius. Den sednares systerson och efterträdare, JOHAN NELANDER, hade icke morbrodrens snille, men genom sin stora lärdom och ännu mera genom sina ovanligt lyckliga läraregåfvor intager han ett aktadt rum bland Carolinska universitetets lärare. Efter honom hafva LARS PETER MUNTHE och MATHIAS FREMLING, synnerligast den sednare, hållit studiet uppe. En utmärkt lärare inom detta område, hvilken dessvärre snart öfvergaf universitetet, var PAULUS GENBERG. — Ästhetik, litteratur- och konsthistoria erhöll först för nio år sedan en själfständig lärostol, men de två förstnämnda ämnena hade dock redan länge från den akademiska katedern föredragits; ANDERS LIDBECK, PER WIESELGREN, CARL AUGUST HAGBERG hafva som föreläsare och skriftställare inom detta område arbetat och verkat. En litteraturhistorisk samlare af stor förtjenst var bibliotekarien GUSTAF SOMMELIUS, ehuru kanske de förnämsta frukterna af hans arbete tillfallit sednare författare. Grunden till en svensk konsthistoria har CARL GEORG BRUNIUS lagt genom sina arbeten i svensk byggnadshistoria.

LAGERBRINGS förnämsta verk, "Svea Rikes Historia," tillhör den tid, vi här betrakta. Efter hans död synas icke de historiska studierna med samma ifver hafva blifvit omfattade, ehuru historikern OLOF CELSIUS, som procanceller, för dem hyste lifligt intresse. Som archeolog har dock N. H. SJÖBORG förvärfvat ett namn; men den mest framstående skriftställare under tiden efter Lagerbring är otvifvelaktigt ABRAHAM CRONHOLM.

De vetenskaper, hvilka kanske mest blomstrat under detta århundrade, äro de naturvetenskapliga, och det är synnerligast dessas idkare, som gjort Lunds Universitet bekant i utlandet. Linnés vetenskap fördes hit ned af hans lärjunge ERIK GUSTAF LIDBECK; men i öfverensstämmelse med frihetstidens åsichter riktades dennes verksamhet företrädesvis åt det praktiska hållet. Mera betydande var deremot ANDERS JAHAN RETZIUS, stiftaren af Physiographiska Sällskapet i Lund. Flertalet af de män, som på sednare tider i vårt land förvärfvat sig ett namn inom naturvetenskaperna, vörda i honom sin lärare. Bland de många berömda

naturforskare, dem Lunds Universitet med stolthet kan kalla sina söner och hvilka längre eller kortare tid tjenstgjort som lärare vid detsamma, nämna vi den förunderligt mångsidige och snillrike CARL ADOLF AGARDH, ELIAS FRIIS, jemte den förre Sveriges största botaniska namn sedan Linnés dagar, zoologerna SVEN NILSSON, som grundlagt en ny vetenskap, den nordiska archeologien, och gifvit uppslag åt geologiens studium, hvilket sedan här så rikt blomstrat, BENGT FRIIS, CARL JOHAN SUNDEVALL, SVEN LOVÉN, entomologerna C. F. FALLÉN, JOH. W. ZETTERSTEDT, ANDERS DAHLBOM, palæontologen NILS PETER ANGELIN. Inom mathematiska vetenskaperna utmärkte sig vid tidsskedets början NILS SCHENMARK, bekant genom de af honom anställda triangelmätningar utåt vestra kusten, samt sedan PER TEGMAN, hvilken synnerligast som lärare utöfvade ett gagnande inflytande. Lärostolarna i Fysik och Astronomi äro jemförelsevis ännu nya.

Efter denna öfverblick gå vi att, innan vi nedlägga pennan, i korthet uppdraga en jemförelse mellan Universitetets ställning för 100 år sedan och dess nuvarande tillstånd.

Denna jemförelse skall visa, att vårt lärosäte under detta århundrade gått märkbart framåt, oaktadt det som ett litet universitet, aflägsset från hufvudstaden och utrustadt med ringa hjälpmedel, haft stora svårigheter att kämpa mot. De ekonomiska svårigheterna hafva dock under de sednaste trettio åren genom Statens frikostighet blifvit till stor del afhjelpade. Lagstiftningsåtgärder, förändringar i communicationsväsendet samt andra omständigheter hafva likväl vållat att tillväxten af studentantalet icke stått i jemt förhållande till läroverkets utveckling i öfrigt.

1770 års stat för Lunds Universitet upptager 12 ordinarie professorer, af hvilka funnos tre i theologiska, två i juridiska, två i medicinska, samt fem i philosophiska faculteten, nemligen en i historia, en i matematik, en i latin, en i orientalspråk samt en i logik och metaphysik. Dertill kom en i naturalhistoria, till hvilken lönen utgick ur manufakturfonden, men hvilken skulle på universitetets stat uppföras, då tillgångarna det medgäfvos. Derjemte upptages i staten trenne lönlösa professioner, hvilka vid innehafvarnes afgang skulle med andra sammanslås, nemligen en theologisk, en i chemi och en i oeconomi. Adjuncter funnos två i theologiska, en i juridiska, en i medicinska samt fyra i philosophiska faculteten, hvilka sednare icke voro i bestända läroämnen anställda, hvartill kommo en prosector, en observator, en custos machinarum och en laborant.

För närvarande har universitetet 28 ordinarie lärostolar. Under förflutna århundradet hafva blifvit inrättade en profession i theologi, tre i juridik, — den ena af de fordua juridiska professionerna har blifvit under namn af profession i practisk philosophi öfverflyttad till philosophiska faculteten —, tre i medicinska samt åtta i philosophiska faculteten, de sednare i grekiska, fysik, astronomi, botanik, chemi, ästhetik, moderna språk och nordiska språk. Åtta nya adjuncturer hafva blifvit inrättade; deraf en i juridik, en i medicin, sex i philosophiska läroämnen, hvaribland en i nyeuropeisk linguistik och två, hvilka icke äro fästade vid bestämdt läroämne.

Samma tillväxt visar sig äfven, om man betraktar de akademiska institutionerna. Vi upptaga här de år 1768 vid universitetet befintliga institutioner, såsom de i staten förekomma, och sammanställa dermed några enkla uppgifter om deras nuvarande tillstånd och anslag. Bibliotheket hade då omkring 12,000 volymer, men till dess underhåll och förökande finnes intet anslag i 1770 års stat uppfördt; nu har det ett antal af 100,000 volymer och ett årligt anslag dels af statsmedel, dels af donerade räntemedel uppgående till 12,244 rdr 50 öre rmt. Naturaliekammaren, nuvarande Zoologiska Museum, hvars årliga anslag var 100 dal. smt, har nu i anslag 1,250 rdr rmt samt upplager 20 rum, arbetsrum deruti inberäknade, i universitetets stora hus vid Kraftstorget. Physikaliska och Instrumentkammaren, som hade i anslag 66 dal. smt om året, upptager nu under benämningen Physiska Kabinettet 6 rum i sistnämnda hus och uppbär årligen 867 rdr rmt. Astronomiska och Mathematiska instrumentsamlingen hade sig anslagna 200 dal. smt; nu är en efter tidens fordringar lämpad och väl inredd observatorii-byggnad uppförd sydväst om staden, och ehuru observatorii instrumentsamling ännu ej är fullständig, besitter denna institution dock bland annat en refractor, hvars inköpspris med uppsättning beräknas till 24,000 rdr rmt. Årliga anslaget till Astronomiska Observatorium är nu 925 rdr rmt samt till Mathematiska samlingen 300 rdr rmt. Till Anatomisalen var anslaget 30 dal. smt ¹⁾, dock med förbindelse för prosectorn att årligen till samlingarne aflemna ett väl injiceradt parti af menniskans kropp och andra *preparata anatomica*; nu är åt anatomiska institutionen uppfördt ett stort hus i två våningar vid Sandgatan, och årsanslaget till dithörande samlingar är 1600 rdr rmt. Chemiska Laboratorium hade 150 dal.

¹⁾ Hur obetydliga detta och de öfriga anslagen voro, synes deraf, att samtidigt hade innehafvarne af kgl. stipendierna 80 à 40 dal. smt årligen.

smt i årsanslag; nu har äfven denna institution en egen rymlig institutionsbyggnad samt 2,850 rdr i årligt anslag. Till Botaniska trädgårdens och Lunda-gårdens underhåll voro anvisade 200 dal. smt, hvartill kommo 153 dal. till ved och ljus i vexthusen; nu har botaniska trädgården blifvit flyttad öster om staden och upptager en areal af 44 tunnland, å hvilka blifvit uppförda rymliga vexthus samt boning för trädgårdsmästare m. m.; årsanslaget är 1,878 rdr rmt. Till Musikkapellet voro anslagna 40 dal. smt, nu 300 rdr rmt; till myntsamlingen 66 dal. smt, nu 600 rdr rmt.

Utom de nämnde institutionerna finnas för närvarande följande nya: Historiska och Ethnografiska Museum med 240 rdr rmt årligt anslag, Geologiska institutionen utan årligt anslag, Philologiska Seminariet med 1000 rdrs anslag, Pathologiskt-Anatomiska institutionen med 100 rdrs anslag. Genom botaniska trädgårdens flyttning har en del af det fordnä vexthuset kunnat upplåtas till plats för konst-sakers förvarande; några Staten tillhöriga gipsstatuer och huster hafva som depotsita blifvit åt universitetet öfverlätna, men ännu saknar denna institution årligt anslag.

Hade Lunds universitet fått behålla de 925 bondgårdar förutan qvarnar samt andra lägenheter, hvilka vid dess instiftande af de gamla kapitalgodsen anslogos till dess underhåll, skulle det innevarande stund varit ett rikt doteradt universitet, och skulle utan bidrag af staten kunnat bestrida omkostnaderna för sin utveckling i öfverensstämmelse med tidens alltjemt vexande fordringar. Men omkring 40 år efter dess grundläggning hade universitetet af dessa rika tillgångar endast — $40\frac{1}{8}$ mantal samt fyra lägenheter å sammanlagdt 740 tunl. $27\frac{5}{10}$ kpld: det öfriga hade blifvit detsamma fränbändt och anslaget till andra ändamål. Som vederlag erhöll universitetet en del skol-, biskops-, krono- och kyrko-tionde samt de s. k. vaxljusmedlen; men äfven detta vederlag har icke alltid till fullo kommit universitetet tillgodo.

I 1770 års stat äro akademiens hemman anslagna till löner åt professorerna i de verldsliga faculteterna, hvaremot professorerna i den theologiska faculteten åtnjöto präbende-pastorater, liksom äfven ett präbende-pastorat var anslaget till en professor i philosophiska faculteten; dessutom hade hvarje professor ängslott och 300 tunnor spannemål, hälften råg och hälften korn, löner, hvilka med fästadt afseende på lefnadskostnaden voro vida större än de nuvarande. Staten slutar på 2,162 $\frac{5}{6}$ tunnor råg, 2,125 $\frac{1}{2}$ tunna korn samt 15,425 dal. smt. År 1861 års stat, som är den nu gällande, upptager spannemålen till 3,407

t:r 16 $\frac{3}{8}$ kpr råg, 3,972 t:r 25 $\frac{1}{2}$ kpr korn, 544 t:r 18 $\frac{3}{4}$ kpr hafre (häri inberäknade arrendeafgifterna af de numera för akademiens räkning bortarrenderade akademi-hemmanen) samt penningmedlen till 169,064 rdr 44 öre rmt. Af dessa sistnämnda äro 25,855 rdr rmt räntor å universitetets egna kapitaler och fonder; 101,450 rdr 25 öre rmt statsanslag, 32,854 uppskattade inkomsten af präbende-pastorater och ängslotter, samt resten diverse inkomster.

Från och med Kronprins JOSEF FRANS OSCARS öfvertagande af Cancellariatet börjar en ny tidpunkt för Lunds Universitet. Hade det ditintills, så godt det kunnat, nödgats slå sig igenom med sina ringa medel, blef nu regeringens och ständernas uppmärksamhet fästad på den fjerran liggande läroanstalten. Den har från och med denna tid fått sig af staten tillagda uti *årligt utgående anslag*: till nya tjänster 44,750 rdr rmt, till löneförbättringar 54,203 rdr rmt, till institutionerna 45,300 rdr rmt, till underhåll och förbättring af byggnaderna 2000 rdr rmt, till docentstipendier 4,500 rdr rmt och till studentstipendier 2,700 rdr rmt. I *tillfälliga anslag* hafva af statsmedel tid efter annan blifvit anvisade: till uppförande af nya institutionshus m. m. 204,600 rdr rmt, till biblioteket 24,762 rdr 50 öre samt till öfriga institutioner 16,762 rdr 50 öre.

Ännu saknar universitetet gymnastiklokal, plats för historiska museum och physiska kabinettet samt i främsta rummet en universitetsbyggnad. Men med tacksamt erkännande af den välvilja, för hvilken universitetet redan nu å båda Statsmakternes sida varit ett föremål, kan det med större trygghet afvakta den tidpunkt, då dessa behof kunna fyllas, utan att vigtigare ändamål för dessas skull behöfva tillbakasättas.

Vid utgången af första seklet efter universitetets inrättande funnos 84 kungliga stipendier, så fördelade att 12 utgingo med hvardera 80 dal. smt, 60 med hvardera 40 dal. smt, 12 voro anslagna till kapellet och af dem voro 4 på 60 dal., 4 på 40 dal. och 4 på 30 dal. smt ¹⁾). Dessa stipendier hade genom förändradt myntvärde vid detta sekels början så sjunkit, att de på 80 dal. smt utgingo med 13 rdr 16 sk., de på 40 med 6 rdr 32 sk, allt banko. Genom spannemålsräntornas stigande och tillskott af akademikassan blef genom

¹⁾ Att dessa stipendier för den tiden varit ganska betydliga, synes bäst deraf, att i 1770 års stat upptages en tunna spannemål till 2 $\frac{1}{4}$ dal. smt, då den i 1861 års stat upptages till 12 rdr. Man kunde sålunda då för 1 dal. smt få samma valuta som nu för 5 rdr 33 $\frac{1}{2}$ öre rmt, och ett stipendium på 80 dal. smt motsvarade sålunda ett nutida på 426 rdr 66 öre.

förslag i 1807 års stat summan ökad och de 72 lärdomsstipendierna nedsattes till 34, så att hvarje stipendium kom att utgöra 37 rdr 50 öre rmt för år; musikstipendiernas antal bibehölls och skulle dessa utgå med 22 rdr 50 öre, 15 rdr och 10 rdr 50 öre för år. Men först år 1834 verkställdes denna realisering. Utom dessa finnas nu 8 kungliga stipendier på hvardera 75 rdr, samt 13 theologiska och 3 medicinska stipendier på hvardera 150 rdr rmt, af Staten anslagna. Magnatstipendierna utgjorde 1768 ett antal af 16, och utgingo då med 1,784 dal. smt årligen; samma stipendier utgå nu med 782 rdr rmt. Under århundradet hafva 73 stipendier med årlig utdelning af 7,594 rdr rmt blifvit stiftade. Dertill komma 2 resestipendier, hvilka utgå vissa år, samt konung Carl XV:s resestipendium, som utgör 1000 rdr årligen, och 3 stipendier, som äro gemensamma för båda universiteten.

Under det förflutna seklet hafva 11,455 studerande blifvit vid universitetet inskrifna, så att antalet af nyinskrifne lärjungar har i årligt medeltal utgjort 444. Antalet af de under lästerminerna närvarande studenter kan för de första årtionden icke med bestämdhet uppgifvas; under de tre sista har det uppgått i medeltal till omkring 380 ¹⁾. Medlemmarnes antal från medlersta Sveriges landskap har aftagit. sedan jernvägssystemet blifvit färdigt, deremot har skånska nationen betydligt ökats, så att då antalet af skåningar under första århundradet af universitetets tillvaro sällan öfversteg 100, går det nu vanligen upp till 220. Hvarje förändring i föreskrifterna rörande inträdesexamen vid universitetet har regelbundet medfört samma inverkan på studentantalet: stark tillökning åren före förändringens inträdande och omedelbart derefter ringa tillopp med ett sakta stigande till dess det normala förhållandet åter uppnått. I October 1832 hölls den första s. k. Nya Studentexamen vid Lunds universitet; under de tvenne föregående åren inskrefvos 145 och 139, 1832—33 endast 61, följande året 72 samt 1834—35 åter 100. Ännu tydligare visar sig detta förhållande, då genom kgl. förordningen af 11 April 1868 studentexamen borttogs och inträdesexamen till universiteten förlades till skolorna. I December 1863 hölls sista stora studentexamen vid Lunds universitet; under akademiska året 1862—63

¹⁾ Vissa lästerminer, såsom hösten 1842, uppgick antalet till öfver 500, deri dock inberäknade de s. k. preliminaristerna eller dem, som vid universitetet förberedde sig på inträdes-examen.

inskrefvos 460, följande året 204 studenter, men året efter studentexamens afskaffande sjönk antalet ned till 46, var ännu året 1865—66 endast 49, höjde sig 1866—67 till 43 samt har under innevarande år uppgått till 62. Att dömma af det antal, som i år anmält sig till dimissionsexamens undergående endast vid Lunds stifts skolor, synes med nästa år det vanliga förhållandet åter komma att inträda. Hvad som mycket bidragit till att vid sista tillfället göra minskningen så stark, var att samtidigt med studentexamens upphäfvande äfven examen för inträde i rikets räkenskapsverk borttogs. Tager man i öfvervägande de förhållanden, som inverkat på studentnumerärens olika storlek på olika tider, så finner man att antalet af dem, som vid universitetet sköta egentliga vetenskapliga studier, långtifrån att minskats, snarare något ökats. Man behöfver endast jemföra studentantalet från de sista åren, då de nyinskrifne äro så fåtalige, med antalet några terminer under 1850-talet, då ännu student- och kameralexamen funnos qvar. År 1864 höstterminen var antalet 396, 1865 h. t. 344, 1866 h. t. 354; år 1853 höstterminen var antalet 334, 1856 h. t. 399, 1857 h. t. 385. Hvad beträffar den bland de studerande rådande ton, så har denna under århundradet alltjemt utvecklats till en bättre; den sedlighet och flit, som nu utmärker Lunda-studenten, är allt pris värd, och han torde kunna uthärda jemförelse i dessa hänseenden med ungdomen från hvilket universitet som helst. Tidsinflytandet har härvid varit medverkande, men man kan icke heller ringa uppskatta inflytandet af den år 1830 instiftade Akademiska Föreningen, hvilken synnerligast, sedan den 1854 utvidgades, har utgjort medelpunkten för Lunds studentlif.

Hur lefvande och varmt intresset ännu är för det södra universitetet, derpå hafva vi det bästa beviset uti de ädla stiftelser, som med anledning af Jubelfesten i dessa dagar blifvit gjorda och deri alla stånd och klasser tagit del.

Det första stipendiet stiftades redan förliden sommar af hemmansegaren ÅKE RASMUSSEN i Hönsinge af Grönby socken i Skåne, som till ett stipendium, att första gången utdelas vid jubelfesten, skänkte 2000 rdr rmt. Det är första gången en medlem af Sverges bondestånd stiftat ett universitets-stipendium, och det är derföre med en ur flera skäl väl berättigad glädje vi tacksamt anteckna denna gåfva. En aktad medlem af Lunds samhälle, hökerihandlanden herr O. LUNDBERG, har öfverlemnadt 8000 rdr rmt till tvenne stipendier åt medlemmar af Skånska nationen.

Till minne af Professor Johan Holmbergson har en af dennes utmärktare lärjungar, utgifvare under många år af Sveriges enda juridiska tidskrift, justitierådet och kommandören CARL SCHMIDT, som äfven vid flera föregående tillfällen visat sig vara en varm vän af Lunds universitet, skänkt 3000 rdr rmt för att bilda en stipendifond, som skall bära Johan Holmbergssons namn och hvaraf räntan skall åta en Juris Studiosus af juridiska faculteten bortgifvas.

Genom testamentariskt förordnande hafva kyrkoherden i Herslöf, prosten och ordensledamoten JOHAN WILH. TULLBERG och hans fru GUSTAFVA SOFIA TULLBERG anslagit 6000 rdr rmt att efter deras död utgå till stipendium åt tvenne theologiæ studerande af småländska nationen; på samma villkor har kyrkoherden i Hästveda och Farstorp, prosten PETER JOHAN HERSLOW och hans fru JULIE HERSLOW testamenterat 4000 rdr rmt till stipendium åt en medlem af skånska och blekingska nationerna; äfvenså har kyrkoherden i Wälinge och Kattarp, prosten och ordensledamoten JOHAN MAGNUS FALCK testamenterat 12,000 rdr rmt till sex stipendier åt prestsöner af skånska och blekingska nationerna, samt kyrkoherden i Mönsterås, prosten och ordensledamoten, theol. doctorn och jubelmagistern ANDERS GEORG ELFSTRÖM och hans hustru AUGUSTA JOHANNA ELFSTRÖM testamenterat 12,000 rdr rmt till stipendier åt tvenne theologiæ studerande af Calmar nation. Lectorn vid Calmar högre elementarläroverk, riddaren, phil. d:r N. P. LJUNGREN har till fördel för medlemmar af Calmar nation stiftat ett stipendium, som under hans listid årligen utgår med 300 rdr rmt, kommande efter hans död att för detta ändamål erforderligt kapital att af hans qvarlätenskap utgå.

Till skånska nationen har kyrkoherden i Stoby, medic. och philos. doctorn PETER JÖNSSON skänkt 1,600 rdr rmt till ett stipendium för medlemmar af nämnde nation. Kyrkoherden i Quille, prosten, ph. d:r JOHAN HENRIK HOLMQVIST har till Consistorium öfverlemnadt 10,000 rdr rmt till stipendier åt trenne theologiæ studerande af Götheborgs nation.

Ystads Sparbanks Direktion har till ett stipendium anslagit en af sparbankens behållning årligen utgående summa af 400 rdr rmt. En stipendiestiftelse af ovanlig art är den, hvilken åstadkommits af lärjungar vid Lunds högre elementarläroverk; fonden, som för närvarande utgör 800 rdr rmt, skall, då den uppgått till 1000 rdr rmt, användas till stipendium åt en yngling, som från nämnde elementarläroverk blifvit dimitterad.

Af onämnd gifvare har år 1867 skänkts 1,000 rdr rmt till bildande af en stipendiifond för Smålands nation.

En af Lunds universitets högt aktade lärare professorn och riddaren C. J. DANIELSSON HILL har till ett stipendium skänkt 2,000 rdr rmt.

Aflidne kyrkoherden i Hjernarps och Tostarps församlingar har till Lunds Domcapitel öfverlemnat 20,000 rdr rmt med föreskrift, bland annat, att af härå förfallne räntor årligen gifva 450 rdr rmt i lika stora summor till tre theologiæ studerande af Lunds stift. — Genom en vän till aflidne pastorsadjuncten C. P. WESTRIN i Witseltofta har, enligt den aflidnes förordnande, blifvit öfverlemnade 2,000 rdr rmt som fond till ett stipendium åt en theologiæ studerande af Lunds stift.

Med anledning af jubelfesten har Lunds Sparbank till Akademiska Föreningen öfverlemnat 4,000 rdr rmt.

Likaledes med anledning af jubelfesten hafva nedanstående gåfvor blifvit gjorda till Physiographiska Sällskapet i Lund "för befordrande af naturvetenskapliga och matematiska skrifers utgifvande": af H. Exc. f. d. justitie cancellern, riddaren och commendören af K:gl. Maj:ts orden greve HANS G. TROLLE-WACHTMEISTER 2,000 rdr rmt, af professorn och commendören d:r J. W. ZETTERSTEDT 1,000 rdr rmt, af biskopen och ordensledamoten d:r W. FLENSBURG 500 rdr rmt, af professorn och riddaren d:r C. J. D:SON HILL 500 rdr rmt, af friherren ph. d:r J. C. TOLL 300 rdr rmt, samt af professorn och riddaren d:r FR. WAHLGREN 300 rdr rmt, sammanlagdt 4,600 rdr rmt.

Till den Botaniska institutionen vid Lunds universitet har professorn och riddaren J. W. ZETTERSTEDT skänkt 1,000 rdr rmt samt professorn och riddaren J. AGARDH 1,500 rdr rmt.

En uppmaning till anteckning af bidrag för bildande af stipendier har i November 1867 blifvit utfärdad af H. Ex., Lunds universitets canceller, riksmarskalcken m. m. greve G. A. SPARRE, possessionaten och commendören greve CARL DÜCKER, possessionaten och commendören friherre J. v. SCHWERIN, kammarherren och commendören CARL TROLLE, landshöfdingen och commendören m. m. greve ALBERT EHRENSVÄRD, biskopen, procancelleren och ordensledamoten d:r WILHELM FLENSBURG, öfverjägmästaren och commendören J. SJÖKRONA, grosshandlaren och riddaren F. F. TRANCHELL, riksdagsfullmäktigen PER NILSSON i Espö,

possessionaten och commendören JULES STJERNBLAD, borgmästaren och riddaren J. MALMBORG, fabrikören och riddaren C. O. BORG, domprosten och ordensledamoten d:r P. WIESELGREN, grosshandlaren och riddaren SVEN RENSTRÖM, brukspatronen och riddaren JAMES DICKSON, biskopen och commendören E. G. BRING, landshöfdingen och commendören med stora korset greve CARL MÖRNER samt biskopen och commendören theol. d:r H. G. HULTMAN. De influtna bidragens belopp är, då detta skrives, ännu icke känt.

Genom sammanskott utaf fordna lärjungar af Lunds universitet hafva till stipendier blifvit gifne: åt Östgöta nation 700 rdr rmt, åt Vestgötha nation 900 rdr rmt, åt Smålands nation 3,800 rdr rmt, åt Skånska nationen 10,300 rdr rmt, åt Blekingska nationen 4,000 rdr rmt, åt Götheborgs nation 3,000 rdr rmt, åt Calmar nation 1,500 rdr rmt, åt Wermlands nation 450 rdr rmt, sammanlagdt 26,600 rdr rmt.

Det är för Universitetet en dyrbar pligt att vid detta tillfälle få betyga sin djupa erkänsla för denna storartade frikostighet. Flertalet af de ynglingar, som besöka Lunds universitet, hafva att bestå armodets ofta hårdnackade kamp mot nöden. Medvetandet att kunna underlätta denna kamp, att åt statens, vetenskapens eller kyrkans tjänst möjligen kunna rädda rika anlag, de der eljest gått förlorade, eller endast att kunna kasta en stråle af ljus in i ett ynglingalif, som fattigdomens tunga moln fördystrar, detta medvetande är den bästa, ja den enda värdiga lönen för de ädle gifvarne. Men universitetets målsmän våga dock tro, att deras enkla oskrymtade tacksägelse icke skall försmås, hvarvid de taga i beräkning såväl det hedrande förtroende, som ock det varma sinne för bildningens intressen, hvarom denna frikostighet talar, och hvilka de hoppas icke skola i sina ädla förväntningar finna sig besvikna.

Det Akademiska Consistorium har för att bereda en varaktig erinran af denna så betydelsefulla fest, med tillåtelse af Universitetets Cancellor, beslutat att låta författa en framställning af Universitetets öden under de två förflutna seklen och uppdragit utförandet af detta arbete åt adjuncten i allmän historia ph. d:r MARTIN WEIBULL, hvilken i bibliotheks-amanuensens ph. d:r ELOF TEGNÉR förvärfvat sig en nitisk medhjelpare.

För samma ändamål har Consistorium äfvenledes låtit pregla en minnespenning i adertonde storleken, hvarå åtsidan framställer Hans Maj:t Konung Carl XV:s bröstbild, med omskrift: *Carolus XV Rex Sveciæ et Nor-*

vegiæ, och frånsidan en Minerva, nedläggande en olivgren på en antik gräns-
pelare, (*cippus*), märkt med svenska riksvapnet, tre kronor. Omskriften till höger
om figuren, *Academia Carolina Conciliatrix*, Carl X Gustafs ord, betecknar
universitetets fordna och nuvarande uppgift, att genom militärgränsens förvand-
ling i en kulturgräns med eröfringen försona såväl de eröfrade provinserna som
dessas fordna moderland; omskriften till venster om figuren, *Sacra Sæcularia
iterum celebravit MDCCCLXVIII*, angifver årtalet för universitetets andra
secularfest.

Då vi nu gå att med en högtidlig fest fira Universitetets tvåhundraåriga till-
varo, vända sig våra tacksamma hjertan främst till Herran Gud, som så underligen
beskyddat och välsignat detta lärosäte samt låtit det tillvexa och förkofras. På
begäran af Consistorium Academicum kommer derföre Universitets Procanceller,
Der Biskop WILHELM FLENSBURG att inleda denna akademiska högtid med bön och
predikan, som hålles i Domkyrkan tidigt på f. m. Onsdagen d. 27 Maj. Längre
fram på förmiddagen s. d. kommer Professorn i Romersk vättalighet och poesi Ph.
Der ALBERT LYSANDER att i Domkyrkans högchor hålla en inledningsoration på
latin, hvarefter undertecknad, Universitetets nuvarande Rector, håller
Festtalet på svenska språket, samt en Festcantat utföres, till hvilken En
af de aderton i Svenska Akademien, Riddaren af Kgl. Nordstjerne orden Herr
CARL AUGUST WILHELM STRANDBERG författat orden, och Universitetets Kapell-
mästare Herr WILHELM THEOD. GNOSSPELIUS komponerat musiken.

Thorsdagen den 28 Maj anställles Theologiæ Doctors Promo-
tion, då den dertill förordnade promotorn, Biskopen och Ordensledamoten Th.
Der W. FLENSBURG, kommer att tilldela Theologiæ Doctors värdigheten åt
tjugosex af H. M. Konungen utnämnde prestmän. Omedelbart derefter förrättas
Juris Doctors Promotion, då Professorn och Commendören Jur. Der CARL
JOHAN SCHLYTER skall till Hedersdoctorer promovera aderton ut- och in-
ländske män.

Fredagen den 29 Maj kommer Professorn och Riddaren Med. Der NILS
HENRIK LOVÉN att till Medicinæ Hedersdoctorer promovera fjorton in- och
utländske män samt till Medicinæ Doctorer fem medicinæ licentiat. Omedel-

bart derefter skall vid anställd Philosophiæ Doctors Promotion Professorn och Riddaren Ph. Dr. AXEL NYBLÆUS utdela lagerkransen åt tretton till Hedersdoctorer utsedde in- och utländske män samt åt trettiofyra philosophiæ candidater.

Äfven Akademiska Föreningen och Student-Corpsen hafva velat, med anställande af en särskild högtidlighet, uttrycka sitt deltagande i festdagarnes glädje. Denna kommer att ega rum i Fest-salen i Akademiska Föreningens hus Thorsdagen den 28 dennes. Docenten i Æsthetik och Litteratur-historia Dr. HANS HENRIC HALLBÄCK är utsedd att vid detta tillfälle i Akademiska Föreningens och Student-Corpsens namn tolka festens betydelse. Till den cantat, som vid samma tillfälle kommer att af Student-Corpsens Sångförening utföras, hafva orden blifvit författade af Litteratören ELIS WILHELM LINDBLAD och musiken komponerad af biträdande Capellmästaren vid Kongl. Maj:ts Hof-capell och Theatrar JOHAN AUGUST SÖDERMAN.

Lunds Stad, som under de sistförflutna åren gifvit så månget talande bevis på sitt varma intresse för universitetet, har äfven vid detta tillfälle lagt det i dagen och genom en särskildt utsedd Festcommité gifvit Akademiska Rectors-Embetet tillkänna, att Lunds Stad till festhögtidligheternas förhöjande samt för att bereda så många som möjligt tillfälle att taga del i festens glädje beslutat att låta: Onsdagen den 27 Maj med en högtidsmiddag bespisa stadens fattige; Thorsdagen d. 28:de å Tegnérsplatsen anställa ett fyrverkeri, hvilket kommer att afbrännas omedelbart efter Akademiska Föreningens och Studentcorpsens fest, samt Fredagen d. 29:de gifva en festlig tillställning uti gamla Botaniska trädgården och på Lundagård från kl. 3 till 8 e. m. för de medlemmar af den Kgl. familjen, hvilka med sin höga närvaro hedra universitetets jubelfest, de till denna anlända Hospites med damer, Akademistaten med dess familjer samt Studentcorpsen.

En hedrande nåd, som universitetet icke nog högt kan uppskatta, har vid denna secularfest kommit detsamma till del, i det **Hans Majestät vår högtälskade Konung**, på Lunds universitets derom framställda allerunderdånigste anhållan, behagat förklara sig vilja öfvervara de stundande festligheterna och dermed på ett hugnande sätt lagt i dagen den välvilja han fortfarande hyser för detta lärosäte, som under hans höga cancellariat räknade många lyckliga år. Vi våga väl icke hoppas, att H. Maj:t skall under hela festen hos oss qvardröja, enär för hans hjerta dyrbara pligter snart kalla honom bort, men minnet af den heder,

han med sin närvaro låtit universitetet vederfåras, skall i tacksamma hjertan bevaras af samtida och kommande släkten vid denna högskola, hvilken derigenom förvärfvat en ny anledning att vördnadsfullt till namnen af de konungar, hvilka hon som sina välgörare och gynnare hyllar, äfven lägga *Carl XV:s* namn.

Universitetet har likaledes haft lyckan att af **H. K. H. Hertigen af Östergötland** emottaga ett nådigt bifall på dess underdånigst framställda anhållan att vid denna högtid få fröjda sig åt hans närvaro, samt har sålunda grundad förhoppning att till sin stora glädje här få hälsa denne höge furste, som vid flera föregående tillfällen uttalat så välvilliga tänkesätt mot detta lärosäte.

Beklaga måste vi dock, att mellankommande hinder förmenat **H. K. H. Hertigen af Dalarne** att med sin närvaro hedra denna akademiska högtid.

Det långa afståndet, som skiljer universitetsstaden från landets hufvudstad, har vållat, att vi allt hittinills fått undvara fägnaden att vid våra akademiska fester se närvarande universitetets högt vördade Cancellor, En af Rikets Herrar, Riksmarskalken, f. d. Justitie statsministern, Riddaren och Commendören af Kgl. Maj:ts Orden m. m. Grefve **GUSTAF ADOLF SPARRE**. Vid detta tillfälle torde det dock förunnas oss att till honom personligen få frambära uttrycken af vår oskrymtade tacksamhet för hans nitiska vård om vårt lärosätes angelägenheter.

Att Universitetets Procancellor, Biskopen och Ordensledamoten Th. D:r **WILHELM FLENSBURG** skall värdigas i dessa dagars högtidligheter taga verksam del, derom göra vi oss förvissade, liksom vi ock genom ingångna svar erhållit underrättelse derom att Universitetet vid detta tillfälle får äran se närvarande sina särskildt inbjudna hedersgäster: Statsrådet och Chefen för Kgl. Ecclesiastik-departementet, DD. KK. HH. Arffurstarnes f. d. Lärare, En af de Aderton i Svenska Akademien, Commendören med stora korset af flera ordnar, Ph. D:r **FREDRIK FERDINAND CARLSON**, Förste Hofmarskalken, Generalmajoren, och Generalbefälhafvaren i 4:a Militär-Distriktet, Banerföraren vid Kgl. M:ts Orden, Commendören med stora korset af flera ordnar, Grefve **SAMUEL AUGUST SANDELS**, Landshöfdingen i Malmöhus län, f. d. Adjutanten hos konung Carl XIV, Commendören med stora korset af flera ordnar, Herr **SAMUEL GUSTAF v. TROIL**, samt Riksarchivarien, Professorn, Cancellerssekreteraren vid

Kgl. Universiteten i Upsala och Lund, Commendören af Kgl. Nordstjerne Orden, Juris D:r **JOHAN JACOB NORDSTRÖM.**

Den lyckliga tillfällighet, att f. d. Statsrådet, Erkebiskopen, Procancelleren för Universitetet i Upsala, En af de Aderton i Svenska Akademien, Ledamoten och Commendören af Kgl. Maj:ts Orden, Riddaren af Konung Carl XIII:s Orden H:r Theol. och Ph. D:r **HENRIK REUTERDAHL** vid den stundande philosophiæ doctorspromotionen skall emottaga jubel-lagerkransen, har beredt oss glädjen att i hans person på samma gång återse en af Universitetets fordne högt aktade och vördade lärare och helsa det älskade systeruniversitetets procanceller.

Bland de många bevis på deltagande, Universitetet rönt med anledning af sin secularfest, skattar det bland de förnämsta att närbefryndade universiteter samt vetenskapliga och vittra samfund så inom som utom landet sändt deputerade att vid festen personligen frambara dessas välgångsönskningar. Universitetet i Rostock har sändt sin Rector Magnificus, Professorn Herr D:r **CARL BARTSCH**; Köpenhamns Universitet sin Rector Professorn och Riddaren Herr **N. L. WESTERGAARD**, Conferentsrådet och Storkors-Commendören Herr D:r **J. N. MADVIG** samt Professorn och Riddaren Herr **FRED. J. T. GRAM**, de båda sednare rectorer under nästföregående år; Universitetet i Helsingfors Professorn och Riddaren af flera ordnar Herr D:r **LORENZ LEONH. LINDELÖF** samt Professorn och Riddaren af flera ordnar Herr D:r **ZACHRIS TOPELIUS**; Christiania Universitet Förmannen för det Akademiska Collegium Professorn och Riddaren H:r **FREDRIK BRANDT** samt Seniorn bland universitetets lärare Professorn och Commendören Herr **CHRISTOPHER ANDREAS HOLMBOE**; Upsala Universitet Professorn Herr Ph. D:r **C. A. CORNELIUS**, Professorn och Riddaren af flera ordnar Herr Ph. D:r **HERMAN L. RYDIN**, Professorn, Med. D:r Herr **A. FRITHIOF HOLMGREN**, Professorn och Riddaren Ph. D:r Herr **PER JOH. PETTERSSON**, Adjuncten Med. D:r Herr **EDVARD CLAS CLASON** samt Docenten Ph. D:r **MÄRTEN BIRGER RICHERT**, Videnskabernes Selskab i Köpenhamn dess Sekreterare Etatsrådet och Riddaren af flera ordnar Herr **J. J. S. STEENSTRUP**, Videnskabernes Selskab i Christiania dess Ordförande Professorn och Commendören Hr **CHRISTIAN BOECK**, och dess sekreterare Professorn och Riddaren Herr **M. J. MONRAD**, Svenska Akademien dess

canceller f. d. Statsrådet, f. d. Envoye Extraord., Kammarherren, En af de Aderton i Svenska Akademien, Riddaren och Commendören af Kgl. Maj:ts Orden m. m. Herr Grefve HENNING LUDVIG HAMILTON samt En af de Aderton i Svenska Akademien, Riddaren Herr C. A. W. STRANDBERG; Vetenskaps Akademien dess sekreterare Professorn och Riddaren af flera ordnar Ph. D:r Hr D. G. LINDHAGEN samt Medicinalrådet, Chefen för Kgl. Statistiska Central-Byrån, Commendören af flera ordnar Med. D:r Herr FREDR. THEODOR BERG; Vitterhets, Historie och Antiqvitets-Akademien dess sekreterare Riks-Antiquarien, En af de Aderton i Svenska Akademien, Commendören af flera ordnar Ph. D:r Herr BROR EMIL HILDEBRAND, samt Riks-Archivarien, Professorn och Commendören Jur. och Ph. D:r Herr J. J. NORDSTRÖM; Landtbruks Akademien dess sekreterare Professorn, Riddaren af flera ordnar, Ph. D:r Herr JOHAN ARRHENIUS, Öfverdirektören, Professorn och Riddaren af flera ordnar, Ph. D:r Herr JOACHIM ÅKERMAN, samt Professorn och Riddaren af flera ordnar Herr HJALMAR NATHORST; Musikaliska Akademien Öfverste Kammarjunkaren Commendören med stora korset af Kgl. Nordstjerne orden, Commendören af flera ordnar, Friherre KNUT BONDE; Krigs Vetenskaps Akademien dess ordförande Generalmajoren, Chefen för Kongl. Fortifikation, f. d. Adjutanten hos konung Oscar I, Commendören af flera ordnar, Ph. D:r Herr JOHAN AF KLEEN, dess vice ordförande f. d. Statsrådet, f. d. Envoye Extraordinaire Kammarherren, En af de Aderton i Svenska Akademien, Riddaren och Commendören af Kgl. Maj:ts Orden m. m. Herr Grefve HENNING LUDVIG HAMILTON samt dess sekreterare Generalmajoren, Chefen för Kgl. Topographiska Corpsen, f. d. Adjutanten hos konung Oscar I, Commendören med Stora Korset af S:t Olafs orden, Commendören af flera ordnar, Herr JOHAN AUGUST HAZELIUS; Vetenskaps-Societeten i Upsala dess sekreterare Professorn och Riddaren Ph. D:r Herr ANDERS JOHAN ÅNGSTRÖM; Vetenskaps och Vitterhetssamhället i Götheborg, Commendören af Kongl. Wasa Orden, Riddaren af flera ordnar Med. D:r Herr CHARLES DICKSON, samt Postdirektören Herr GEORG AMÉEN. Universitetet, tacksam för denna detsamma visade uppmärksamhet, hälsar dessa

Herrar Deputerade välkomna och inbjuder dem att deltaga i de med anledning af jubileet anställda festligheter.

På särskild af Akademiska Föreningen och Student-Corpsen utfärdad inbjudning har ungdomen vid Universiteten i Upsala, Christiania, Köpenhamn och Helsingfors till Deputerade för öfvervarande af jubelfesten utsett: Upsala: Student-Corpsens Ordförande Ph. Dr H. SOLANDER, Student-Corpsens v. Ordförande Ph. Cand. L. A. FORSSMAN, Docenten i Theologi Th. Lic. Ph. Dr K. H. GEZELIUS VON SCHEEL, Med. Lic. V. A. MOSSBERG och Studeranden Friherre S. F. A. STJERNSTEDT; Christiania: Cand. theol. FRITZ HANSEN, Cand. jur. NILS R. HEYERDAHL och Stud. theol. CHRISTEN ROLFSEN; Köpenhamn: Overretsprokurator VILHELM RODE, Stud. jur. VILLIAM BLOCK och Stud. mag. OTTO BORCHSENIUS; Helsingfors: Magistrarne WALFRID ALFTAN och JAAKKO FORSMAN samt Studeranden Frih. MAX AF SCHULTÉN. Dessa studentkorpsens gäster gör Universitetet så mycket hellre till sina, som den fest, hvilken skall firas, är icke endast en minnenas, utan lika mycket en förhoppningarnes fest.

Derjemte varda till deltagande i festen vördsamt och vänligen inbjudne de af Faculteterna utsedde Herrar Hedersdoctorer, de Herrar och Män, som genom stiftande af stipendier eller lemnande af bidrag till sådana vid detta tillfälle visat Universitetet sin högt värderade välvilja, Lunds Stads Magistrat, Presterskap, Skolstat och Stadsfullmäktige, den Studerande Ungdomen samt Lärjungar och Vänner af Lunds Universitet.

Tiden, då de särskilda högtidligheterna infalla, samt platsen, der de, som i fest- och promotions-tågen önska deltaga, hafva att infinna sig, varda genom särskildt utfärdadt cirkulär tillkännagifna.

Lund den 26 Maj 1868.

Gustaf Ljunggren.

